

Kår- och nationsutredningen

Slutrapport

2019-06-01

Fredrik Pettersson
f.g.pettersson@gmail.com

Inledning

Jag skulle vilja rikta ett stort tack till alla de personer som ställt upp och deltagit i det här arbetet. De som blivit intervjuade, de som deltagit i fokusgrupper, de som skickat inspel och de som suttit i referensgruppen. Utan ert deltagande och alla era kloka synpunkter, kommentarer, frågor och invändningar hade det inte varit möjligt att göra det här arbetet. Tack så mycket!

Jag vill vidarebefordra mycket av den tacksamhet som många av de berörda organisationerna framfört till Uppsala universitet för att ni tog ansvar för att utredningen skulle genomföras. Den tacksamheten har också spillt över på mig under arbetets gång, vilket varit mycket välkommet.

Jag vill rikta ett stort tack till min familj.

Karin, Ture och Johan, utan er hade det här aldrig gått. Jag älskar er!

Inledning	2
Sammanfattning	7
Om utredningen	8
Bakgrund	8
Uppdraget	8
Genomförandet	9
Huvudsaklig insamling av information	9
Stödinformation	10
Analys och slutsatser	10
Referensgrupp	10
Referensgruppens sammansättning	10
Om rapporten	11
Bakgrund	12
Uppsala studentkårs tidiga år	12
De omvälvande 60- och 70-talet	12
Från samhällsinstitution till förening	12
Linjeutbildning, linjeföreningar och den nya kåren	12
Uppsalamodellen	13
Kår- och nationsobligatoriets avskaffande	13
Förberedelser inför obligatoriets avskaffande	13
Utveckling för nationerna	14
Utveckling för kårerna	16
Att engagera studenter i kår och nation	17
Trender	17
Mindre engagemang i samhället?	17
Teknikskiften i allmänhet och sociala medier i synnerhet	17
Syn på studier	17
Högre utbildning betydligt vanligare	17

Programifiering	18
Högkonjunktur	19
Prioriteringar bland unga	19
Rekrytering	20
Från deltagare till engagerad - teori	20
Rekrytering för kårer och nationer	20
Vad lockar till engagemang i kår- och nationsvärlden?	20
Hur hittar nya aktiva in i organisationen?	21
Vad fördjupar engagemanget?	22
Internationella studenter	22
Hantering av vakanser	23
Självförstärkande effekter	23
Allvarliga konsekvenser av svag rekrytering	24
Hälsoproblem bland engagerade	24
Svårare att agera mot opassande beteenden	24
Kortsiktig problemlösning istället för långsiktig riktning	25
Utmaningar hos nationerna	25
“Uthyrningsfällan”	25
Olika typer av engagemang	26
Professionalisering	27
Drivkrafter	27
Vad innebär professionaliseringen?	27
Effekter	27
Nationshusen	28
Samarbete mellan nationerna	29
Utmaningar hos kårerna	30
Samarbete mellan kårerna	30
Kårsamverkan och dess organisation	30
Gemensam talan	30
Framtidens samarbete	32

Hantera strukturomvandlingen	32
Engagemang	33
Kårstatus	33
Relationen mellan kårer och nationer	33
En infekterad konflikt	33
Konkurrens	34
Konkurrens om engagemang	34
Orättvisa förutsättningar?	35
Ekonomiska förutsättningar	35
Kunskap och kännedom	35
Relationen beställare - leverantör	36
Mottagningar och inskrivningar	37
Relationen mellan Uppsala universitet och studentkårerna	39
Kårstatus	39
Hantering vid konkurrens	39
Huvudsaklighet	39
Årlig rapportering	40
Ekonomisk relation	41
Universitetet centralt	41
Universitetet lokalt	41
Huvudverksamhet - biverksamhet	42
Relationen mellan Uppsala universitet och nationerna	43
Ekonomisk relation	43
Marknadsföring av Uppsalas studentliv	43
Kontaktytor mellan nation och universitet	44
Framtiden för studentlivet i Uppsala	45
Självständighet	45
Samarbetsområden	45
Förslag till nästa steg i arbetet	46
Tipslistor	47

Nationerna	47
Kårerna	47
Kår och nation	48
Uppsala universitet	49
Appendix A - Deltagande i möten	50
Appendix B. Medlemsutveckling på nationsnivå	51

Sammanfattning

Den konflikt som funnits mellan nationer och kårer i Uppsala de senaste åren har vid det här laget börjat gå i arv mellan generationer av företrädare. Det gör att vissa har lärt sig att det pågår en konflikt och tar del i den utan nödvändigtvis på egen hand ha kunskap om vad den består i. Företrädare för kårer och nationer känner inte varandra i någon större utsträckning idag. Det lämnar utrymme för att tolka in illvilligt eller åtminstone osympatiskt uppsåt hos andra parter. Till viss del gör det att den infekterade konflikt som finns består mer av infektion än faktisk konflikt. Med det sagt så finns det viss underliggande substans i konflikten, även om den i huvudsak inte är pådriven av någon enskild aktör.

Konkurrensen om studenternas tid och engagemang har ökat över tid. Dels mellan studentorganisationerna men också från det kringliggande samhället. Förändringar i samhället och synen på studier har stärkt programföreningar en längre tid. Att vissa av dem fått kårstatus har i sig inte inneburit några större förändringar för konkurrensen. De pengar som kommer med kårstatusen har av allt att döma gått till det huvudsakliga syftet, att bedriva studiebevakning. Det här är dock något som universitetet löpande behöver säkerställa för att motivera, både internt och externt, att anslaget ges.

Uppsala universitet kommer att behöva se över sin hantering av kårstatusärenden samt anslag och uppföljning av dessa. Utöver detta bör man i behålla en roll där man inte handgripligen är så involverad, men vid behov stödja de processer och gemensamma initiativ som kommer fram från kårer och nationer.

För kårerna bör ett huvudsakligt fokus framåt vara att etablera väl fungerande former för hur man samarbetar kring studiebevakning på central nivå. Det handlar dels om att sätta upp vision om hur studiebevakningen vid universitetet som helhet ska fungera och arbetet mot den, men också om hur man ska hantera övergången från ett paradigm med "en stor kår" till det nya paradigmat, utan att man slänger ut barnet med barnvattnet.

För nationerna bör ett huvudsakligt fokus framåt vara att säkerställa att först och främst den egna verksamheten klarar att attrahera deltagare och engagerade. Utmaningen med att locka engagerade ser inte ut att vara någon typ av pendelrörelse som kommer att svänga tillbaka av sig själv. Att vända en negativ utveckling kommer man i huvudsak att behöva klara av egen kraft.

För såväl kårer som nationer finns generellt ett behov av att etablera en tydligare målbild för hur den egna organisation vill att utveckling ska se ut. Det finns ett brett underskott på visioner för studentlivet i Uppsala idag och de aktör som har kunskap och förmåga att staka ut en riktning kommer att ha goda förutsättningar att ha stort inflytande över utvecklingen.

I relationen mellan kårer och nationer finns två prioriterade källor till konflikt att se över för att hitta mer välfungerande former, dels handlar det om när kårer och andra studentföreningar hyr in sig hos nationer och dels handlar det om välkomstmottagning under terminernas första veckor.

I utredningen har ett antal områden för potentiella samarbeten mellan kårer och nationer identifierats. Dessa och utredningens övriga innehåll föreslås att behandlas närmare vid en kår- och nationskonferens.

Om utredningen

Bakgrund

Sedan kår- och nationsobligatoriets avskaffande 2010 har landskapet för studentorganisationer i Uppsala genomgått strukturella förändringar. Efter att flera tidigare programföreningar blivit studentkårer så har också relationerna mellan kårer, nationer och programföreningar förändrats.

Under hösten 2017 och våren 2018 tog inspektorerna vid nationerna initiativ till en diskussion om nationernas framtid¹. Bakgrunden var dels dessa förändringar i studentlandskapet. Efter ett stormöte med intresserade aktörer i juni 2018 som vittnade om hur mångfacetterad den här frågan är så har Uppsala universitet åtagit sig att genomföra en utredning som inventerar och analyserar de förändringar som den här förändringen för med sig. Det här är den utredningen.

Uppdraget

Utredningen görs på uppdrag - och finansierat - av Uppsala universitet. Arbetet har utförts självständigt och resultatet av utredningen; den här rapporten, dess analyser och slutsatser är utredarens egna.

De övergripande **projekt målet** för utredningen är

1. att inventera och kartlägga aktuella problem kopplade till de förändrade relationerna mellan studentorganisationerna
2. identifiera vilka av dessa problem som är mest angelägna att lösa
3. analysera och om möjligt peka ut initial riktning för hur problem skulle kunna hanteras

Målsättningen är att

1. etablera en för alla parter gemensam bild av hur utmaningarna och problemen i relationerna mellan kårer, nationer och i viss mån programföreningar ser ut.
2. resultatet utgör accepterat underlag för fördjupade diskussioner mellan parterna om hur studentlandskapet i Uppsala ska formas inför framtiden.

¹ Ergo - Vill samtala om nationernas framtid, <http://www.ergo.nu/nyheter/20180529-vill-samtala-om-nationernas-framtid>

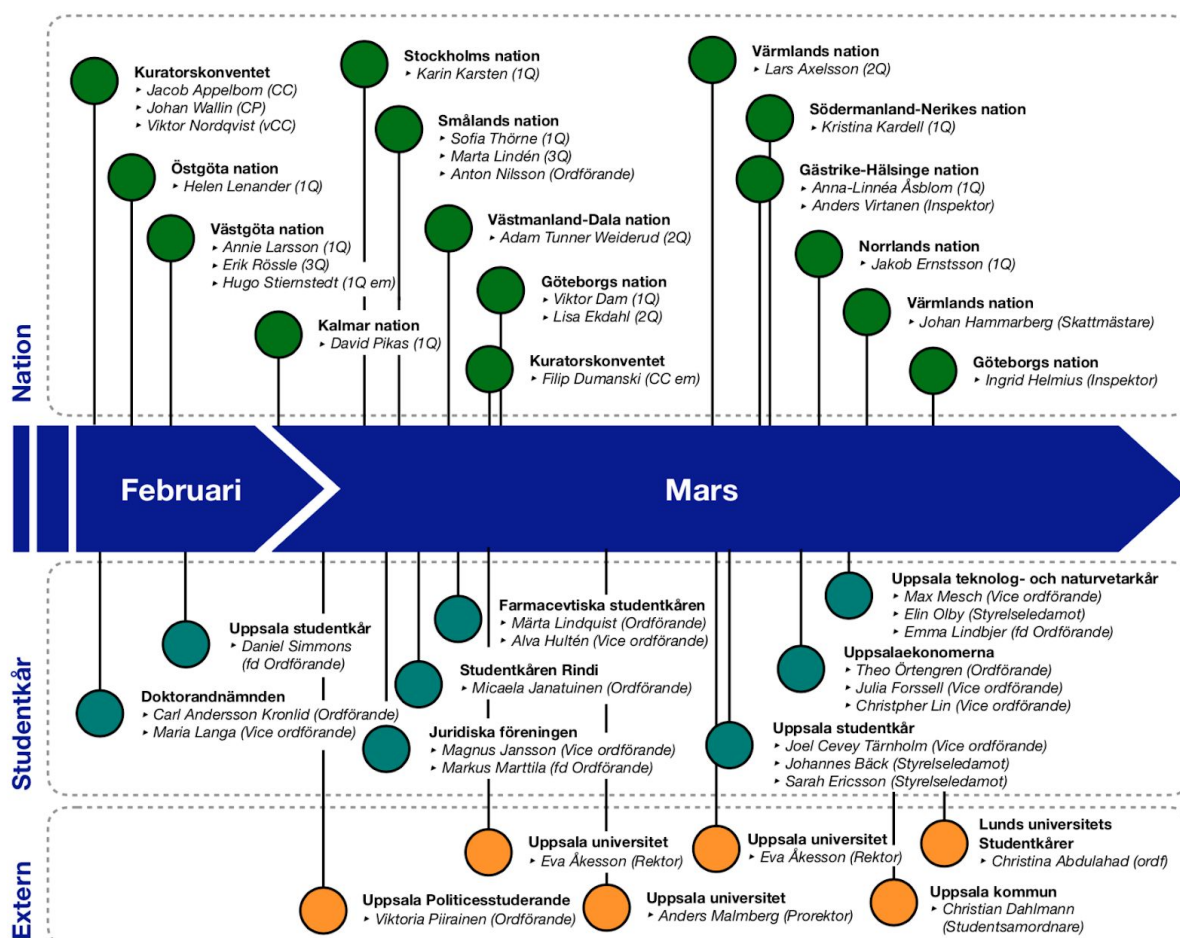
Genomförandet

Huvudsaklig insamling av information

Den huvudsakliga arbetet med att samla information om den rådande situationen har varit genom intervjuer med berörda aktörer (se diagram) och genom skriftliga inspel från såväl organisationer som privatpersoner.

För att få tillgång till en så uppriktig bild som möjligt av situationen så har de som deltagit garanterats att rapporten inte kommer att återge vem/vilken organisation som sagt vad eller vilken åsikter representanter för en specifik organ specifik data som de inlämnat

Det ligger också i linje med ambitionen om att visa upp en bred och tydlig bild av de utmaningar som kår- och nationslandskapet står inför. Avsikten har varken varit att granska och bedöma enskilda organisationer, ta ställning i frågor som rör enskilda organisationer eller återgå vad som kan betraktas som enskilda

Stödinformation

För att bedöma och kunna genomföra analyser har viss kompletterande information samlats in, bland annat:

- Data från nationer och kårer om deras ekonomi och verksamhet
- Medlemsstatistik från den gemensamma medlemsregistret Melos
- Diverse avtal, stadgar, verksamhetsplaner och bokslut
- Data från Uppsala universitet
- Publik data från SCB och UKÄ
- Diverse publika rapporter
- Tidningsartiklar

Där det varit möjligt har dessa refererats löpande i texten genom hänvisning i fotnoter.

Analys och slutsatser

De analyser och slutsatser som presenteras är utredarens egna. Dessa har utvecklats och fördjupats genom

- intervjuer och samtal med enskilda
- två fokusgrupper sammansatta av organisationsföreträdare
- samtal i olika mötesforum (se Appendix A)
- samtal i referensgruppen

Referensgrupp

Referensgrupperns roll har varit

- att vara rådgivande i frågor som rör planering och genomförande av utredningen
- att diskutera de analyser och slutsatser som utredaren dragit från insamlat material

Referensgruppens sammansättning

Namn	Roll	Organisation
Lars Burman	Inspektor	Värmlands nation
Torbjörn Ingvarsson	Skattmästare	Smålands nation
Sanne Rönning	fd. Ordförande	UTN
Anna Liliebäck	Ordförande	Juridiska föreningen
Fredrick Paulsson	fd. Custos pecuniae	Kuratorskonventet (VG)
Karin Karlsson	Förste kurator	V-Dala nation
Cilla Häggkvist	Biträdande chef Studentavdelningen	Uppsala universitet
Kay Svensson	Biträdande universitetsdirektör	Uppsala universitet

Under arbetets gång har referensgruppen träffats vid tre tillfällen för att följa upp det arbete som genomförts och för att planera kommande aktiviteter. Genom initierade diskussioner om de uppgifter som framkommit har referensgruppen påtagligt bidragit till den analys som rapporten ger uttryck för.

Om rapporten

I rapporten redovisas utfallet av undersökningen mestadels i löpande text, där bakgrund, nuläge, information uppsamlad i intervjuer, utredarens analyser och slutsatser redovisas fokuserat på att ge en tydlig sammanhängande bild.

Om inte annat anges så är all värderande och argumenterande beskrivning att betrakta som utredarens analys av läget. Där externa källor används presenteras de i fotnoter på respektive sida. Där viktig information som framkommit under insamlingsarbetet i utredningen (i huvudsak intervjuer och fokusgrupper) presenteras så anges detta i den löpande texten.

Bakgrund

Uppsala studentkårs tidiga år

1849 bildar nationerna Uppsala studentkår för att bättre kunna företräda studenterna gemensamt i frågor. Företrädare för nationerna utgör direktionen, som är kårens högst beslutande organ. Ordförande väljs i öppna val bland studenter men som regel finns endast en kandidat.

Under 1930-talet är påfrestningarna på samhället i stort många, och detta är också påtagligt för uppsalastudenterna. Uppsala studentkår börjar under den här perioden att etablera en rad samhällsfunktioner för att bistå studenterna i deras liv. Några av de funktioner som etableras²:

- Hälsovårdsutskott (tuberkolosundersökningar)
- Bostadsstiftelse
- Kreditkassa
- Arbetsförmedling

De omvälvande 60- och 70-talet

Under början av 60-talet börjar Uppsala studentkår att tillsätta sina ansvariga genom partipolitiska val. 1963 väljs för första gången direktionen direkt av studenterna istället för av nationerna.

Från samhällsinstitution till förening

Under en lång period med stark konjunktur i Sverige byggs det svenska välfärdssystemet ut, bland annat införs ett statligt studiemedel, förskoleutbyggnad, miljonprogram och andra samhällstjänster som minskar behovet som studenterna har haft av kårens tidigare tjänster.

I takt med att det omgivande samhället utvecklas så upphör behovet av flera av de samhällstjänster som kåren tillhandahållit. Vissa tjänster upphör helt och hållet medan andra i hög grad övergår från att vara samhällsbärande i studentpopulationen till vad som i högre skulle kunna beskrivas som medlemsförmåner.

Linjeutbildning, linjeföreningar och den nya kåren

I och med högskolereformen 1977 infördes så kallad linjeutbildning vid de filosofiska fakulteterna (motsvarande fanns mer eller mindre redan vid övriga fakulteter). Ett av de uttalade syftena med detta var att knyta utbildningen närmare arbetsmarknaden.

Under den här perioden bildas många av de programföreningar eller deras föregångare som sedermera ska komma att få kårstatus.

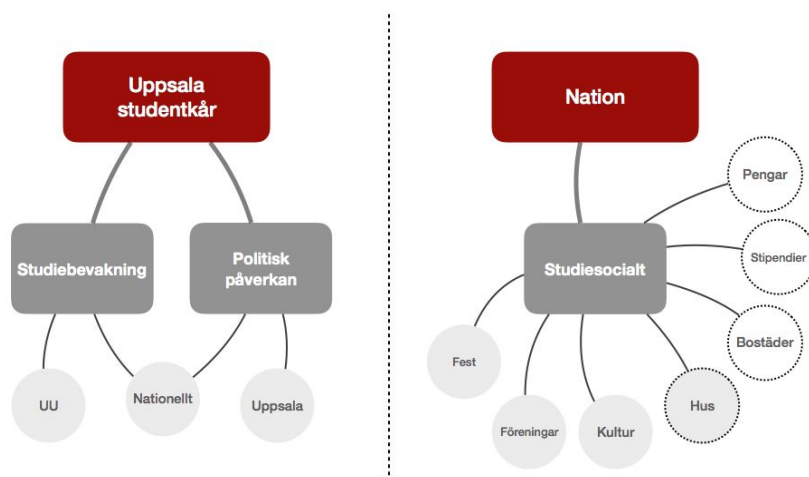
² Världen ur ett Uppsalaperspektiv

1968 blir det tidigare farmaceutiska institutet en egen fakultet vid Uppsala universitet, och med dem kommer den farmaceutiska studentkåren till Uppsala.

Uppsalamodellen

I många samtal som förts under den här utredning förekommer begrepp Uppsalamodellen. Den bild som ges handlar om den uppdelning i ansvar mellan kår och nation, där kårerna sköter den studiebevakande och studentpolitiska rollen medan nationerna sköter den studiesociala.

Det har alltid funnits ett visst mått av överlapp i den här uppdelningen (vissa fester i kårens regi, bostadsfrågor, arbetslivsfrågor, et c) men på det stora hela har det varit en tämligen tydlig gränsdragning. Åtminstone under perioden från slutet av 70-talet fram till kår- och nationsobligatoriets avskaffande, och så länge man endast ser Uppsala studentkår som kår. Farmaceutiska studentkåren har alltid bedrivit studiesocial verksamhet för studenter vid farmaceutiska fakulteten.

Kår- och nationsobligatoriets avskaffande

2010 avvecklas kår- och nationsobligatoriet.

Förberedelser inför obligatoriets avskaffande

Uppsala studentkår, Farmaceutiska studentkåren och nationerna var alla oroliga medlemstapp i samband med obligatoriets avskaffande.

Inför kår- och nationsobligatoriets avskaffande förberedde sig nationerna i huvudsak genom tre aktiviteter:

- **Tillåta dubbla medlemskap**

Den sedan nationernas begynnelse självklara ordningen att en student tillhörde en studentnation prövades, och nationerna beslutade att öppna upp för möjligheten att vara medlem i flera nationer samtidigt. Dels var detta ett sätt att utöka det totala antalet medlemskap och dels var det ett sätt att möta ett behov hos engagerade

nationsmedlemmar som hade tydliga relationer (boende, socialt liv, stipendier, uppdrag, et c.) till flera nationer samtidigt. Flera

- **Digital plattform för medlemsregistrering**

För att sänka trösklarna för medlemskap utvecklades uppsalastudent.com för att möjliggöra för studenter att gå med i nation på nätet. Fram tills dess var denna process helt analog och studenternas information lämnades på blanketter som sedan fördes in i medlemsregistret Melos. Den täta kopplingen till medlemsregistret krävde att projektet genomfördes i samarbete med Uppsala studentkår, som var likvärdig delägare av registret.

- **Marknadsföringskampanj**

En stor satsning på gemensam marknadsföring av nationsmedlemskap genomfördes under hösten 2010. Utöver den bland annat reklam i busskurar, TV4 Uppland, uppdaterad grafiskt formspråk, tryckmaterial.

Uppsala studentkår huvudsakliga strategi för att hantera obligatoriets avskaffande är att föreslå att knyta samman medlemskapen med nationerna³

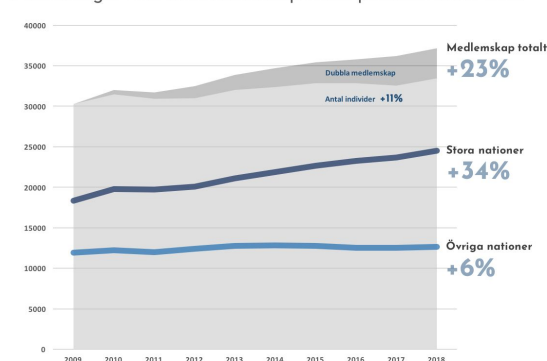
Nationerna tackar nej till att knyta samman medlemskapen i nation och Uppsala studentkår, och anger dels partipolitiska styrmodellen och dels ekonomiska skäl⁴. Min egen minnesbild är att det fanns en tydlig oro för att Uppsala studentkår skulle ha ännu svårare att rekrytera medlemmar än vad nationerna skulle få. Man var därför rädd att ett sammanslaget medlemskap skulle vara mindre attraktivt än ett nationsmedlemskap.

Utveckling för nationerna

Den oro som nationerna känt inför att obligatoriets avskaffande skulle riskera stora tapp i medlemsantal besannades inte. Under perioden från kår- och nationsobligatoriets avskaffande och fram till idag så har antalet studenter som är medlemmar i en nation ökat med 11%, medan det totala antalet medlemskap har ökat med 23%⁵.

Tillväxt i medlemskap sker i huvudsak i de fyra största nationerna (Norrlands, Stockholms, V-Dala och Snerikes). De har en medlemstillväxt på 34% under samma period. Även om trenden är tydlig finns avvikelser där mindre nationer, som Smålands och Gotlands, växt påtagligt. En mer detaljerad genomgång av respektive nations utveckling finns i Appendix A.

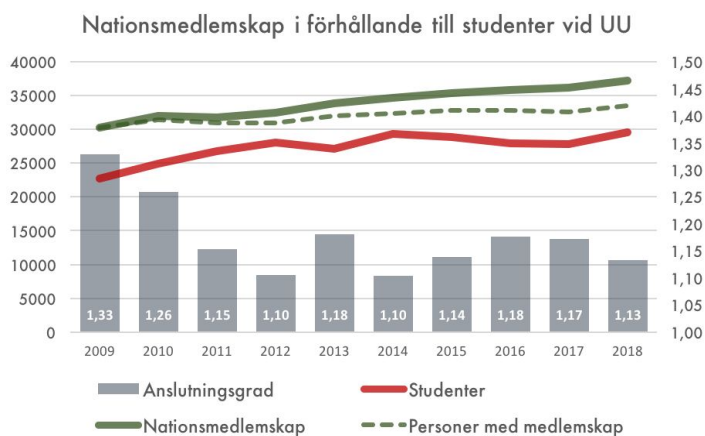
Förändringar i nationsmedlemskap under perioden 2009-2018

³ Ergo.nu - Kår + nationer = sant?, <http://www.ergo.nu/nyheter/20100217-kar-nationer-sant-0>

⁴ Ergo.nu - Nationerna nobbar kåren, <http://ergo.nu/nyheter/20100526-nationerna-nobbar-karens-invitt>

⁵ Uppgifter ur medlemsregistret Melos, korrespondens med registeransvarige.

Ökningen i antalet medlemskap i nation ligger väl i linje med utvecklingen av antalet studenter⁶ vid Uppsala universitet. I figuren bredvid kan vi se att andelen studenter som blir medlemmar i en nation föll något i anslutning till obligatoriets avskaffande med har hållit en förhållandevis jämn nivå sedan dess.

Utveckling för kårerna

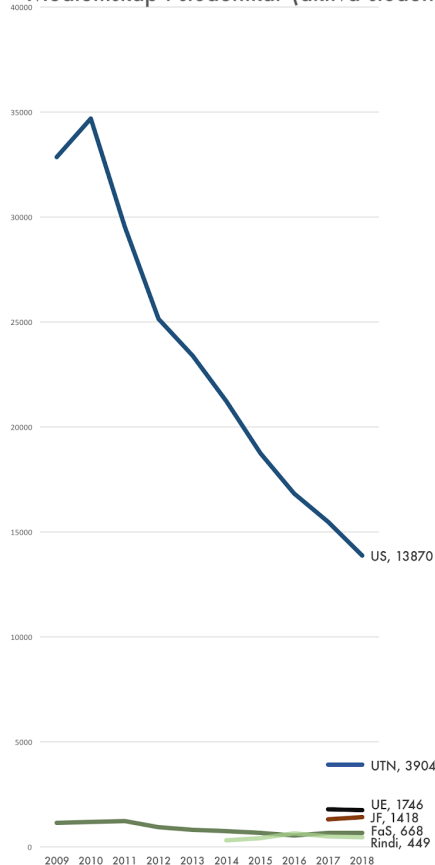
I och med avskaffandet av kårobligatoriet införs en ny process för hur studentkårer utses. Universitetets styrelse, konsistoriet, fattar beslut om kårstatus i perioder om 3 år.

“Vid en konkurrenssituation där flera sammanslutningar gör anspråk på att få ställning som studentkår inom ett verksamhetsområde, bör det emellertid åligga universitetet eller högskolan att avgöra vilken sammanslutning som bäst representerar studenterna inom verksamhetsområdet. Denna bedömning bör grundas på de olika sammanslutningarnas förankring (medlemstal) bland studenterna inom verksamhetsområdet och inte på någon värdering av sammanslutningens verksamhet eller åsikter.”⁷

Medlemsutveckling för Uppsala studentkår har varit mycket kraftigt sjunkande sedan avskaffande av kår- och nationsobligatoriet.

2013 går Uppsala universitet samman med Högskolan på Gotland. I samband med det utökas kårlandskapet vid universitetet med Gotlands studentkår Rindi.

Medlemskap i studentkår (aktiva studenter)

⁶ Universitetskanslersämbetet (UKÄ): Antal registrerade studenter vid Uppsala universitet <https://www.uka.se/statistik--analys/statistikdatabas-hogskolan-i-siffror/statistikomrade.html?statq=https%3A%2F%2Fstatistik-api.uka.se%2Fapi%2Ftotals%2F1%3Funiversity%3D47%26year%3DV2018>

⁷ prop 2008/09:154 Frihet och inflytande - kårobligatoriets avskaffande, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/frihet-och-inflytande---karobligatoriets_GW03154

2014 får Uppsala teknolog- och naturvetarkår kårstatus efter att ha vunnit tydligt stöd i en omröstning bland studenterna, fått kårstatus (2013), efter US överklagande blivit av med kårstatusen igen, för att tillslut få kårstatusen överlämnad från US efter att det blivit en politisk fråga inom US.

2016 får även Uppsalaekonomerna och Juridiska föreningen kårstatus genom ansökan och högre medlemsantal än US vid respektive område.

Att engagera studenter i kår och nation

Trender

Mindre engagemang i samhället?

Det finns en svepande beskrivning som ofta upprepas, både i intervjuer jag genomfört och i en mer allmän publik debatt som påstår att unga inte är lika engagerade idag som tidigare.

Det sägs också att deras inställning till engagemang är mindre altruistisk och mer fokuserad på det utbyte de själva får ut av att delta. Det här kan mycket väl stämma, men är inte självklart den enda modell som förklarar de faktiska förändringar i beteende som syns. En tänkbar delförklaring skulle kunna finnas i en mer individualiserad identitetsskapande process, där engagemang oftare kanaliseras i flera sakfrågor eller mer nischade organisationer som sammantaget bättre representerar individen, istället för att engagera sig i bredare rörelser eller organisationer. I flera tillfälligt organiserade kampanjer i sakfrågor ser vi en påtaglig uppslutning bland unga, exempelvis kan vi se stort engagemang. Det skulle kunna vara ett tecken på att engagemang i bred bemärkelse tar sig andra uttryck än det traditionella föreningslivet.

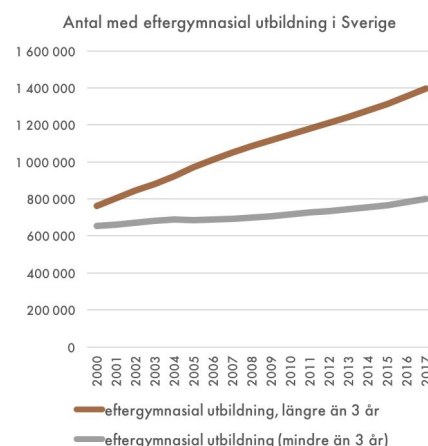
Teknikskiften i allmänhet och sociala medier i synnerhet

För många unga studenter som kommer till Uppsala finns ett starkt behov av att hitta en gemenskap. Här har nationerna historiskt stått högt i kurs bland studenterna, som en plats där man bygga upp ett socialt liv. Upprätthållande av sociala kontakter och tillgång till information om vad som händer i ens bekantskapskrets var behov som lättast kunde tillgodoses genom fysisk närvaro på nationen. Sociala medier i allmänhet och Facebook i synnerhet har inneburit att studenterna inte längre är lika beroende av nationerna som plattform för det sociala livet. Detsamma gäller även kårer och programföreningar, även om förändringen nog kan vara än mer markant för nationerna.

Syn på studier

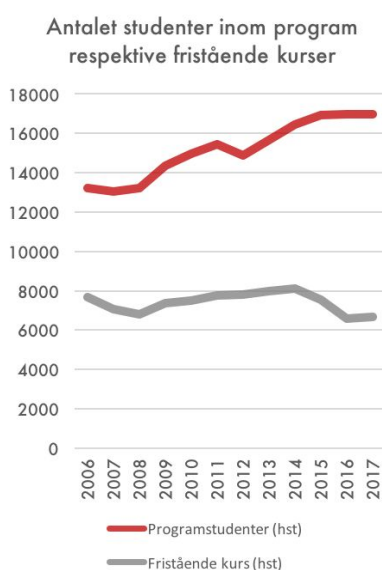
Högre utbildning betydligt vanligare

Utbildningsnivån i Sverige ökar stadigt och en längre eftergymnasial utbildning blir allt vanligare⁸. Sett ur ett historiskt perspektiv så uppstår med denna utveckling en situation där högre utbildning i sig självt inte längre är samma garant för en mer framstående roll i samhället eller på arbetsmarknaden.

Programifiering

Över tid sker en förskjutning, där en allt större andel av utbildningen som ges vid Uppsala universitet bedrivs som programstudier snarare än fristående kurser⁹. De senaste 10 åren har programstudenter vid Uppsala universitet ökat med 30 % samtidigt som de studenter som läser fristående kurser minskat med 6 %. Två vanligt identifierade skäl till förskjutningen är studenternas efterfrågan och politiska förändringar.

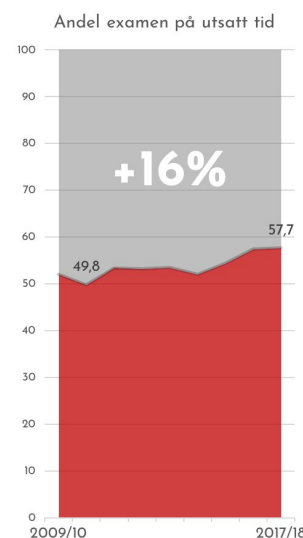

Studenterna söker i högre grad programutbildningar än fristående kurser. Det här samverkar med att det omgivande samhällets syn på studier

Från politiskt håll är det inte ovanligt att satsningar på högre utbildning görs i form av utökade uppdrag för särskilda utbildningar. Många sådana satsningar har andra underliggande politiska mål än just utbildningspolitiska och därför är det angeläget från politiskt håll att satsningarna sker på noga utvalda områden. Dessa områden är i princip uteslutande programstudier. Inte sällan förväntas hela eller delar av satsningen finansieras genom det basanslag till utbildning som universitetet får, vilket leder till att medel över tid skjuts från

Det kan mycket väl finnas andra drivkrafter som påverkar den utvecklingen. Resultatet är dock att fler av studenterna vid universitet studerar

Med programstudier kommer tydligt upplagd plan för hur studierna ska genomföras. När allt fler läser vidare på universitet och högskola, och dessa studier i allt högre grad planeras av

⁸ Statistiska centralbyrån,

<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/utbildningsnivån-i-sverige/>

⁹ Uppsala universitets årsredovisningar 2014 - 2017, <http://regler.uu.se/dokument/?contentId=625776>

lärosätet snarare än av studenten, så sker sannolikt en förskjutning i synen på utbildningen och på att vara student.

Från att universitetsstudier var en tid och plats för studenter att "bli vuxna" och hittar den roll de senare ska spela i samhället. Med den synen spelar studentlivet och nödvändig roll för den individuella utvecklingen. Om man istället ser på universitetsstudier som en förlängning av gymnasiet och en nödvändighet för att få ett intressant arbete så blir studentlivet mer av en kuriositet som man gärna besöker när man ändå är här, men inte något man blir en medskapare av.

Högkonjunktur

En lång stark högkonjunktur har gjort att många som är på väg ut i attraktiva yrken uppvaktas i olika avseenden och ges möjlighet till välbetalda extrajobb. En sådan situation kan öka genomströmningen och göra att allt som inte på ett aktivt sätt tar en student närmare sin första arbetsgivare ses som en omväg.

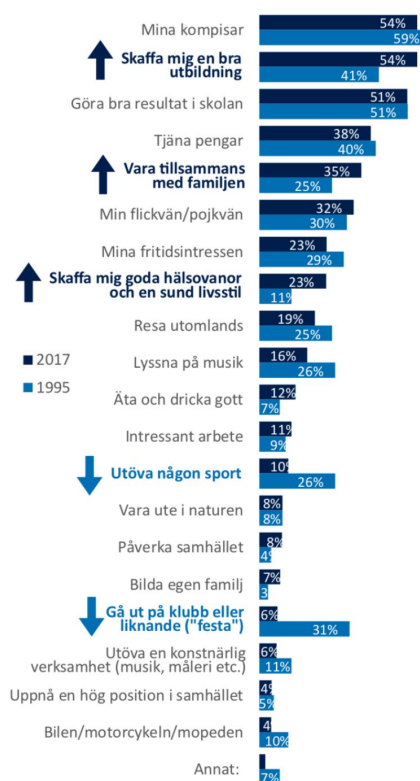
Prioriteringar bland unga

Över tid så skiftar prioriteringarna hos ungdomar. En trend som framträder i undersökningar är ett ökat intresse för trygghet, där **Utbildning, Familj** och **Sund livsstil** har större vikt än hos tidigare generation. Samtidigt prioriteras **Fest, Sport, Resor, Musik** och **Fritidsintressen** lägre idag än för 20-25 år sedan¹⁰.

Sett till de verksamheter som kårer och nationer bedriver och använder för att rekrytera nya studenter till engagemang bedömer jag att de förändrade prioriteringarna bland unga innebär en större utmaning att rekrytera än tidigare.

Fokus på utbildning skulle kunna ha positiva effekter på intresset för studiebevakning, men det är inte nödvändigtvis en riktig slutsats. Det är inte självklart att fokuset på att själv skaffa sig en god utbildning spillar över i ett intresse för att arbeta med att förbättra utbildningen som sådan. Det kan tvärtom innebära ett ökat fokus på studierna framför annat engagemang.

- Vad är viktigast för dig just nu?

Källa: Ungdomsbarometern 1995 & 2017
~20 000 respondenter i åldern 15-24

¹⁰ Ungdomsbarometern 2018: "iGen, Gen Z eller Smartphonegenerationen?" - Perspektiv på dagens unga <http://www.ungdomsbarometern.se/rapportslapp-vilka-ar-dagens-unga/>

Rekrytering

Från deltagare till engagerad - teori

från att ta del av vad studentlivet har att erbjuda till att vara delaktig i att skapa det utbudet.

Forskning om motivation för ideellt arbete indikerar att det som regel krävs ett tydligt och direkt värde i utbyte mot tid och engagemang, för att ta det första steget.

“What’s in it for me?”

I takt med ett fördjupat engagemang så är motiven mer altruistiska, men som regel är det alltid en kombination egenvärde för individen och att bidra till organisationen.

Motivmix (Norden)¹¹

1. Värderingar
2. Lärande
3. Identitet
4. Sociala förväntningar
5. Karriär

Rekrytering för kårer och nationer

Min sammanvägda bedömning av det som framkommit i intervjuer och fokusgrupper är följande är viktiga nycklar till en stark rekrytering.

Vad lockar till engagemang i kår- och nationsvärlden?

1. Bra verksamhet

Starkaste gemensamma trenden för de organisationer som beskriver att de inte har allt för stor utmaning med rekrytering av engagerade är att de bedriver verksam som är välfungerande och uppfattas som bra och framgångsrik.

Verksamhet som människor gärna deltar i verkar är av allt att döma verksamhet som det är förhållandevis enkelt att rekrytera aktiva till.

2. Aktiva har roligt

Det faktum att de som är aktiva har roligt har sannolikt stor påverkan på synen av

¹¹ Ulla Habermann, 2001, “En nordisk frivillighet? Om motiver til frivillighet i fem nordiske lande”

vad det innebär att vara engagerad. Minst lika påtagligt är den ovända situationen. Om de som är aktiva är hårt pressade och utmattade verkar detta avskräckande för nya studenter att engagera sig.

3. **Incitament**

Utöver bilden av verksamheten och de engagerade så råder inget tvivel om att de olika belöningarna och ersättningar som knyts till uppdrag har tydlig rekryterande effekt. Det är viktigt att notera att hur dessa

a. Verksamhetskoppling

Om de incitament som organisationen skapar fungerar som de ska, så lockar dessa fler att bli engagerade. Med incitament som är tydligt kopplade till den verksamhet man bedriver får man en självförstärkande effekt i engagemanget.

b. Välkänt

För att uppnå avsedda effekter med de incitament som organisationen använder sig av är det angeläget att dessa är välkända.

Det kan vara nyttigt att hålla isär förmåner som är att betrakta som incitament för engagemang och de som ska ses som belöningar för väl genomförda uppdrag.

c. Balanserat

Incitamenten behöver vara välbalanserade gentemot engagemanget, annars riskerar man att personer lockas in specifikt för den belöning som ges utan att nödvändigtvis bygga någon djupare relation till organisationen.

Hur hittar nya aktiva in i organisationen?

1. **Kompisar**

Det som identifierats som den starkaste kraften för att engagera nya i organisationen är att de aktiva rekryterar vänner för att engagera sig. Fler organisationer har vittnat om att det ibland uppstår kluster av engagerade kring någon eller några personer som drar med sig redan existerande kompisgäng eller kursare in i organisationen.

Det är värt att notera att det verkar vara väldigt ovanligt att organisationer har en aktiv plan för hur man ska dra nytta av den här typen av rekrytering. Det är sannolikt en outnyttjad potential s

2. **Aktiv rekrytering**

Vid den aktiva rekryteringen som bedrivs på ett strukturerat sätt av organisationen så har personliga erfarenheter av engagemang stort inflytande. Exempel på detta som lyfts fram är dels att ett tydligt identifierat samband hos en organisation som sett att när nya studenter möts av mer erfarna engagerade med stor erfarenhet av organisationen så rekryteras betydligt fler nya engagerade än när de nya möts endast möter engagerade som själva är relativt nya i sitt engagemang.

Vad fördjupar engagemanget?

- **Organisationens verksamhet är viktig**
För att nå en djupare nivå av engagemang krävs att den engagerade tycker att verksamheten som bedrivs är viktig. Att bli djupt engagerad innebär en högre grad av identifiering med sitt engagemang än tidigare och då är det angeläget att kunna känna stolthet över den verksamhet som en är engagerad i.
- **Nöjd med tidigare värdeutbyte**
Den som är engagerade investerar tid, tankemöda, socialt kapital, fysiskt arbete med mera i sitt uppdrag. För detta får hen någon kombination av ekonomisk ersättning, formella och informella belöningar, självuppfyllelse, socialt kapital, upplevelser, sociala relationer, status och liknande. Det här utbytet måste antingen ha varit positivt i tidigare engagemang eller, trots att det inte varit det, förväntas bli positivt i nästa roll.
- **Hållbart engagemang**
Mängden arbete som den engagerade lägger ned måste vara rimligt i förhållande till övriga delar av livet. Om engagemanget ställs i direkt konflikt mot att klara av att sköta sina studier, umgås med vänner och familj eller andra grundläggande behov så kommer det vara svårt att få studenter att fortsätta engagera sig, även om de i övrigt trivs bra med sitt engagemang.

Internationella studenter

Det finns särskilda utmaningar kopplade till att rekrytera och engagera internationella studenter. De allra flesta internationella studenter befinner sig i Uppsala för att antingen delta i någon typ av utbyte, för att läsa ett masterprogram eller för att doktorera.

- **Kort tid**
Att de internationella studenterna i de flesta fall inte befinner sig i Uppsala i mer än två år skapar ett naturligt tak för engagemang. Även om en student börjar engagera sig direkt när hen kommer till Uppsala så är det många gånger inte rimligt att avancera till de mer seniora uppdragen i sin kår eller nation på två år.
Det här gäller förvisso inte doktorander. I de flesta sammanhang tillhör dock inte doktorander (varken svenska eller internationella) den huvudsakliga målgruppen för engagemang då de ofta befinner sig i en senare fas av livet än den typiskt engagerade studenten.
- **Språk**
Den språkliga barriären skapar utmaningar för engagemang på flera nivåer. Först och främst är det i många lägen utmanande att kunna aktivt delta i verksamheter som inte bedrivs på engelska.
- **Ekonomi**
Många internationella studenter som befinner sig i Sverige har en svagare

privatekonomisk ställning än svenska studenter. Med det kommer ett större behov av extraarbete vid sidan av studierna och mindre tid för ideellt engagemang.

Hantering av vakanser

Lösning	Fördelar	Nackdelar
Ta bort motsvarande verksamhet	<ul style="list-style-type: none"> - Hållbar lösning för de engagerade - 	<ul style="list-style-type: none"> - Beroende på verksamhet drabbas medlemsförmån, ekonomi, kultur - Inte nödvändigtvis strategiskt "rätt" verksamhet att ta bort.
Fördela arbetet på andra uppdrag	<ul style="list-style-type: none"> - Tillgängligt beslut, ej beroende av rekrytering - Omprövar hur arbete fördelas mellan roller - Kan leda till nödvändiga bortprioriteringar av uppgifter. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tyngre arbetsbörda, som kan bli ohållbar. - Risk för att tappa redan engagerade - Risk för bristande kvalitet i arbetet - Kan skapa osund syn på engagemang inom organisationen
Snabbare avancemang underifrån	<ul style="list-style-type: none"> - Kan stärka den enskilda engagerade att snabbt få förtroende - Många växer snabbt in i uppdraget och klarar att sköta större ansvar än väntat 	<ul style="list-style-type: none"> - Svårt att ansvara för en kultur man inte hunnit ta till sig. - Ökad risk för att ansvarig inte klarar sitt uppdrag. - Balansen mellan att ta ansvar och att ha roligt riskerar att bli sned.
Rekrytera utifrån	<ul style="list-style-type: none"> - Få tag på kompetens som inte finns tillgänglig annars. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ännu svårare att hitta personer som är intresserade utanför den egna organisationen.
Återengagera äldre aktiva	<ul style="list-style-type: none"> - Starkare kontinuitet 	<ul style="list-style-type: none"> - Svagare återrekrytering. - Inte nödvändigtvis lika motiverade som nya engagerade.

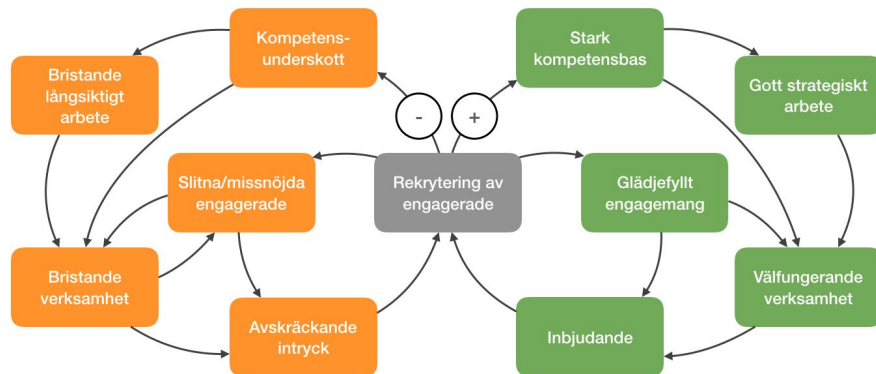
Självförstärkande effekter

I såväl intervjuer som fokusgruppsamtal framkommer en bild där självförstärkande effekter spelar stor roll för den situation som den egna organisationen befinner sig i. En översiktlig illustration av effekterna kan ses i figuren nedan. Såväl de organisationer som är relativt framgångsrika som de som har större utmaningar beskriver detta i liknande termer. I och med att de logiska sambanden som beskrivs är cirkulära kan valfri effekt analyseras både som orsak och verkan. Det innebär också att de som tar sig an att förbättra ...

Sambanden mellan de olika delarna är i själva verket mer komplexa än vad som framgår här, inte minst när det kommer till tidsaspekten på hur snabbt olika förändringar påverkar

varandra. I praktiken är det inte ovanligt att den nuvarande situationen består av både positiva och negativa delar samtidigt.

Bland de som befinner sig i en negativ spiral gäller samma men omvända förhållanden.

Allvarliga konsekvenser av svag rekrytering

Förutom de följd effekter som en för svag rekrytering har för verksamheten och organisationen så följer en del allvarliga konsekvenser på ett individuellt plan för många av de engagerade.

Hälsoproblem bland engagerade

Både kårer och nationer vittnar om engagerade som på olika sätt farit illa av sitt engagemang. Utan att närmare kunna styrka sambandet så är det min bedömning att risken för utbrändhet och besläktade problem är påtagligt högre i organisationer som också lider av problem att hitta tillräckligt med engagerade.

En av de intervjuade organisationer har gjort en genomgång av valda ämbetsmän under perioden sedan kår- och nationsobligatoriets avskaffande. De såg att antalet ämbeten var desamma, men att dessa uppbars av betydligt färre personer. Det stämmer överens en allmän beskrivning som många gett uttryck för. Att allt färre individer gör allt större del av arbetet.

Förutom den uppenbara skada som drabbar de individer som berörs, så innebär också detta tydliga problem för den berörda organisationen. Duktiga engagerade som lägger mycket av sin tid och sitt engagemang på sin organisation bränner ut sig.

Svårare att agera mot opassande beteenden

Under januari 2018 publiceras #inationensintresse, ett uppdrag av 826 medlemmar i nationsvärlden mot sexuella övergrepp, kränkande behandling och sexism¹². Många av de utmaningar som studentlivet har att hantera med anledning av vad som framkommit ligger utanför ramarna för den här utredningen, men en aspekt är särskilt värd att notera. I arbete

¹² Ergo, <http://www.ergo.nu/nyheter/20180110-826-nationsmedlemmar-i-uppdrag>

som bedrivits för att följa upp #inationensintress hos enskilda nationer, så har svag rekrytering identifierats som en utmaning när det kommer till att hantera beteenden som påverkar kulturen i organisationen negativt.

Det är vanligt att ansvar för att rekrytera ligger på samma individer som också behöver agera när någon antingen inte sköter sin roll ordentligt eller beter sig opassande. I en situation där rekryteringen är mycket ansträngd så uppstår en målkonflikt rörande tydliga markeringar mot beteenden som befinner sig i gråzonen. Om den ansvariga personen upplever en tydlig tacksamhetsskuld gentemot en person som "ställer upp" kan det vara utmanande att ställa skarpa krav på samma person. Det kan gälla allt från att följa administrativa regler, till uppträdande mot övriga engagerade.

Jag vill understryka att det inte framkommit att någon valt att se mellan fingrarna för opassande beteende, men väl att det existerar en målkonflikt som i grunden inte är sund.

Den här typen av situation kan också leda till att ansvariga personer lägger ned oproportionellt mycket arbete på att skapa ganska marginella förbättringar för övriga engagerade. Med stora risker för att de ansvarigas engagemang blir ohållbar.

Kortsiktig problemlösning istället för långsiktig riktning

Ett grundläggande problem som de allra flesta berörda organisationer lider av, är att många stora och viktiga frågor hanteras med ett alldeles för kort perspektiv. Genom att i hög grad vara fokuserad på att åtgärda de problem som finns direkt framför en, så rör man sig lätt i incitamentens riktning.

Det är inte överaskande att det ser ut på det sättet, det finns en naturlig tendens till kortsiktighet i verksamheter som bedrivs av personer som själva befinner sig i verksamheten under en kortare period. Under en kortare period är det svårare att uppfatta hur stor risk och kostnad som det innebär att inte utvecklas som organisation.

Sett till att det här är verksamheter som bedrivs av unga ambitiösa människor är det förvånansvärt ovanligt att något större problem kommer av vågade satsningar som slagit fel. Istället dras många med stora strukturella problem som kommit sig av att man inte agerat och varit allt för försiktig under långa perioder.

Det här ligger till grund för de stora utmaningarna som många kårer och nationer står inför.

Utmaningar hos nationerna

“Uthyrningsfällan”

Flera nationer befinner sig i en negativ självförstärkande utveckling. Ett dyrt nationshus håller kostnaderna för nationen höga samtidigt som ett sviktande engagemang och dit tillhörande utmaningar i verksamheten påverkar intäkterna för nationen negativt. Det ger en svag ekonomi som i många fall lett fram till att man i allt högre grad förlitar sig på inkomster från uthyrningsverksamhet.

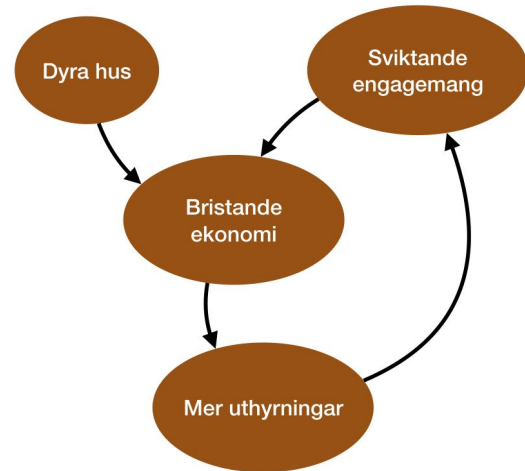
Förskjutningen av fokus kan ske både genom att uthyrningsverksamheten får ett utökat utrymme (fysiskt i lokalerna, ekonomiskt och genom utökad uppmärksamhet) och genom att övrig verksamhet får minskat utrymme. Säg att en nation exempelvis ena året höjer budgeten för uthyrningsverksamheten en aning utan att göra andra förändringar, och sedan året därpå minskar på caféverksamhet som har svårt att bära sig ekonomiskt. Då är det inte nödvändigtvis helt tydligt att det skett en aktiv förskjutning från verksamhet riktad till de egna medlemmarna till förmån för uthyrningsverksamhet. Över tid så adderas dock den typen av beslut ihop.

I takt med att uthyrningar får en större roll på nationen, krävs fler arbetspass. Mängden arbete i relation till övrig nationsverksamhet ökar, och det gör det mer och mer utmanande att hitta personer som vill arbeta. Många nationer har därför höjt lönerna för de som arbetar i uthyrningsverksamheten successivt under det senaste decenniet. Med höjda löner för visst arbete ökar förväntningarna på lön för uppgifter. Här finns en betydande risk att sådant som tidigare betraktats som ideellt engagemang, övergår till betalt arbete. Nationernas verksamhet som den har sett ut och ser ut idag är inte möjlig att sköta utan att en stark kärna av ideellt arbete.

Flera nationer arbetar idag aktivt för att försöka vända den här trenden. Det kan dock vara utmanande utifrån ett kortsiktigt ekonomiskt perspektiv, och alla har inte lika goda förutsättningar att ta sig an ett sådant skifte utan att se tydligt hur ekonomin ska gå ihop med minskade intäkter från uthyrningar.

Olika typer av engagemang

I intervjuer med nationsföreträdare framkommer det att på många nationer finns olika typer av engagemang och att de över tiden blivit tydligare separerade och att överlappet minskat.

Nationerna är beroende av att hela tiden hitta nya engagerade som är beredda att ta större ansvar för att driva nationen. Om avståndet mellan de olika grupperingarna är stort är det svårt att rekrytera personer som börjar i en del av verksamheten, över till en annan.

Typ av engagemang	Incitament	Kommentar
Uthyrningar	Ekonomiska	Studenter som i hög grad har nationen som ett relativt dåligt betalt extraarbete. Det finns många internationella studenter i den här gruppen.
Driva verksamheten	Bred motivmix	Det krävs många människor för att driva en nation och en löpande rekrytering är avgörande för nationens fortsatta verksamhet.
Föreningsliv	Eget intresse	Identifikationen med sin förening är betydligt större än den med nationen. Relationen till nationen kan i vissa fall ses som ett nödvändigt ont (städdagar, administration, et c.).

Professionalisering

Många nationer beskriver hur verksamheten över tid professionaliseras. Åsikterna om vilken betydelse professionaliseringen har varierar ganska mycket. Vissa ser i huvudsak fördelar med utvecklingen, samtidigt som andra ser det som ett av de större hoten mot nationens existens på lång sikt. Vilka faktiska konsekvenser som professionalisering har på lång sikt är svårbedömt. Intrycket är att de kortsiktiga effekterna av en utökad professionalisering ofta är positiva.

Drivkrafter

- Kunder och gäster
Den verksamhet som nationen har störst ekonomiskt beroende av tenderar att vara den som driver professionaliseringen.
- Medlemmar
Professionalisering → högre kvalitet i genomförande. Förväntningarna på kvalitet från medlemmar ökar stadigt.
- Engagerade
När verksamheten har en positiv utveckling drivs detta ofta fram av duktiga engagerade med en stark vilja av att höja kvalitetsnivån. Fokus på strategi, verksamhetsstyrning och kvalitetssäkring har en stark tendens att höja
- Myndigheter
Högre krav från myndigheter tvingar fram nya rutiner och processer samt höjer kraven på de som är engagerade.

Vad innebär professionaliseringen?

Någon entydig beskrivning är inte enkelt att fastslå, men följande anses vara en del av professionaliseringen:

- engagerade studenter → fast anställda
- strukturerad verksamhetsstyrning
- fler och skarpare krav på engagerade
- Högre krav på heltidsengagerade
 - Svårare rekrytering?
 - Sämre hälsa?
- Bättre verksamhet
- Långsiktiga förändringar i identitet?

Effekter

Fördelar	Nackdelar
<ul style="list-style-type: none">- Bättre verksamhet- Mer meriterande- Säkrare att delta i nationslivet (Brand, Miljö- och hälsa,- Avlastar rekryteringsbehov	<ul style="list-style-type: none">- Mindre utrymme för misstag / lärande- Högre krav på engagerade- Färre ansvarsfyllda uppdrag för studenter

Nationshusen

Nationernas kanske främsta funktion i det akademiska Uppsala idag är att utgöra en fysisk mötesplats över ämnes- och generationsgränser. Det är en roll man fyller på ett sätt som inte motsvaras av någon annan verksamhet i den akademiska miljön. För att kunna axla denna roll är nationshusen helt avgörande. Vilka verksamheter som bedrivits vid nationerna har skiftat genom åren, men husen som mötesplats har varit en konstant faktor, som sannolikt varit avgörande för nationernas långa framgångsrika historia.

Baksidan av den här viktiga resursen är såklart kostnaden, eller som flertalet företrädare uttryckt sig om sina hus: "Vår största tillgång och vår största utmaning". Många vittnar om att ökande fastighetskostnader spelar en allt större roll för sina nationers ekonomiska situation.

Skicket på nationshusen varierar. Det har varit svårt att avgöra med någon högre noggrannhet hur pass väl olika nationer har kontroll över den långsiktiga fastighetsförvaltningen, men bilden är att det varierar ganska mycket. Det finns en risk för att det ligger dolda "skulder" i eftersatt underhåll på sina håll. Med en i övrigt ansträngd ekonomi kan det vara utmanande att ta sig an kostsamma investeringar i fastighetsunderhåll.

Att förvalta stora gamla fastigheter är inte någon trivial uppgift, utan det kräver ett starkt långsiktigt ansvarstagande. Hos de flesta nationer idag finns det seniora personer i form av exempelvis skattmästare, som fyller en nyckelroll för kontinuiteten i fastighetsförvaltningen.

Nationshusen utgör unika inslag i stadsmiljön, och de kulturhistoriska värdena som de bär på är stora och starkt förknippade med Uppsalas som akademisk miljö.

För nationer med dyra hus och tuff ekonomi behöver man få klart för sig vad man är beredd göra och kompromissa med i form av verksamhet för att ha råd med huset, och när man istället väljer

För aktörer som Uppsala universitet och Uppsala kommun bör man överväga vilken roll man avser spela i ett läget där en eller flera nationer inte har möjlighet att ha kvar sina nationshus.

Samarbete mellan nationerna

Samarbetet mellan nationerna fungerar i huvudsak bra. Som starkast är de relationer som finns mellan enskilda nationer. Dessa vårdas genom pågående interaktioner där man lånar saker av varandra, hjälpas åt med personal, har gemensamma traditioner, fester och upptåg. Grunden för vilka nationer som har starka direkta band till varandra baseras ofta på korta geografiska avstånd, liknande verksamhet, jämförbar storlek eller starka personliga relationer.

Utöver direkta kontakter samarbetar nationerna genom Kuratorskonventet. Konventet som samarbetsform är i huvudsak fokuserat på att hantera interna regleringar av nationsverksamheten, sköta vissa gemensamma resurser och samordna nationernas ståndpunkter utåt.

Själva organisationen Kuratorskonventet är en väldigt "grund organisation". Den består av ett lager av ansvariga personer, samt ett fåtal funktionärer. Såväl ansvariga som funktionärer rekryteras ur nationerna, så det finns i princip ingen väg att avancera inom Kuratorskonventet. Det är mycket ovanligt att ansvariga personer sitter kvar längre än en ämbetsperiod eller går till en annan ansvarsposition. Den grupp av personer inom nationsvärlden som man rekryterar ifrån är liten. I princip sittande eller nyss avgångna kuratorer. Hela rekryteringsprocess är därför relativt känslig, och den roll kuratorskonventet fyller är personberoende och skiljer sig åt påtagligt mellan terminer och år.

Både internt och externt finns förväntningar om Kuratorskonventets roll som företrädare för hela nationslivet som inte alltid är i linje med vilka förutsättningar som finns för att fylla den rollen.

Det vore nyttigt om nationerna var mer medvetna om den här utmaningen, för att antingen justera förväntningarna på konventet eller satsa på en större organisation inom kuratorskonventet.

Utmaningar hos kårerna

Samarbete mellan kårerna

Kårsamverkan och dess organisation

Kårsamverkan är en samarbetsform där representanter (nästan alltid presidialer) från alla kårer löpande beslutar om gemensamma ställningstaganden, organiseringen av det gemensamma arbetet, överser valförarande av centrala studentrepresentanter, tillsätter tillfälliga centrala uppdrag och hanterar andra gemensamma frågor som uppkommer.

Kårsamverkan regleras av ett avtal, som utöver regleringar av ovanstående också delegerar rätten att utse nyckeluppdrag på central nivå till olika kårer att själva utse. I takt med att antalet kårer vuxit har strukturen för att delegera uppdrag till kårer blivit mer intrikat, och vissa uppdrag flyttas nu runt mellan olika kårer för olika år.

Kårsamverkan uppstod som reaktion på den växande skara kårer vid universitetet. Frågan om kårstatus är existentiell och tätt förknippad med de grundläggande syftena med respektive organisation. I och med de olika konkurrenssituationer om kårstatus som kårerna befunnit sig i under perioden sedan obligatoriets avskaffande är det kanske inte så förvånande att det periodvis varit ganska ansträngd stämning i gruppen.

I intervjuer har de flesta kårrepresentanter uppgett att kårsamverkan fungerar bra, men vid en närmare diskussion framstår det som att detta i huvudsak är sett i relation till att nyligen konflikter nu upplevs utagerade. Det finns en reell risk att den idag välfungerande gruppen misstas för att samarbetsformen som sådan skulle vara ändamålsenlig.

Den utmaning för samarbetet som alla kårer lyft fram handlar om att arbetet blivit tungt att administrera. Ansvar för mötesadministration och mailkorrespondens roterar mellan kårerna. Eftersom att det inte finns någon som har Kårsamverkan som sitt huvudsakliga fokus så riskeras arbetet att bli nedprioriterat i perioder där den egna organisationen ställer höga krav på sina företrädare.

Under perioden för utredningen har kårerna parallellt arbetat med att introducera en ny roll i Kårsamverkan med ansvar för att sköta administrationen. Intentionen är att den rollen inte ska vara en företrädare för kårerna, utan endast sköta administrativa uppgifter och korrespondens. Hur enkelt det kommer att vara att särskilja administrationen från sakfrågor återstår att se.

Gemensam talan

Det finns ingen person med mandat att företräda kårerna gemensamt, därför förs den samlade talan som regel endast genom skriftlig kommunikation. Dels i korrespondens genom den gemensamma mailadresseren och dels genom skrivelser.

På tjänstemannanivå inom universitetet har lösningen med en gemensam mail tagits emot väl. I huvudsak för att det förenklar deras arbete med att hålla studenterna informerade om pågående ärenden, efterfråga synpunkter och be kårerna tillsätta representanter.

Dock innebär förskjutningen mot att den samlade studentrösten i allt högre grad representeras av skriftlig korrespondens, en risk att det praktiska inflytandet minskar. Att påverka hur beslut formas görs till stor del i samtal och diskussion med nyckelpersoner.

Inom studentvärlden går det snabbt att etablera ett nytt normalläge. Att samarbetet mellan kårerna vid Uppsala universitet inte har en gemensam företrädare har sina historiska förklaringar, men har man det som en självklar utgångspunkt inför framtiden riskerar man en svag samlad studentröst. Förutom att det här är en avvikelse i jämförelse med övriga kårsverige och dess kårsarbeten, kan man konstatera att även regeringen

“ Regeringen anser [...] att det vid varje lärosäte med två eller flera studentkårer finns fördelar med samarbetsorgan som gör att utseendet av ledamöter i högskolestyrelsen och andra organ på denna nivå fungerar smidigt och ger lärosätets ledning en naturlig och representativ samtalspartner i frågor av övergripande slag. “¹³

I intervjuer med kårrepresentanter framkommer det en tydlig oro inför tanken på en mer substantiell samarbetsorganisation. Flera är oroliga för att det skulle bli en nytappning av vad Uppsala studentkårs centrala delar tidigare varit, ett US 2.0. Därför går samarbetet framåt med mycket försiktiga steg, för att inte råka återskapa samma struktur som flera organisationer aktivt arbetat för att separera sig själva ifrån i och med den egna kårstatusen.

Det kan finnas skäl att röra sig försiktigt för att hantera denna situation. Men det bör inte komma i vägen från att sätta höga målsättningar för samarbetet.

Central studentrepresentation

Representation i bland annat rektors ledningsråd, rektors beslutssammanträde och konsistoriet utgör nyckeluppdrag som är viktiga plattformar för studentinflytande vid universitetet.

Flera av de som är kårer idag lyfte representation i de centrala organen som ett viktigt principiellt skäl till att de valde att ansöka om kårstatus. Därför är det inte så förvånande att de sedermera varit angelägna om att förhandla till sig rätten att tillsätta den andel av dessa uppdrag som de anser sig vara berättigade.

Det finns ett principiellt problem med att fördela rätten att utse representanter till sådana uppdrag mellan kårerna. Så länge kårerna utser studenter inom sitt eget område till uppdragen är det i nuläget inte möjligt för en student från Gotland att sitta i konsistoriet, en ekonom i rektors beslutssammanträde eller en farmaceut i disciplinnämnden.

¹³ prop. 2008/2009:154 Frihet och inflytande (s.31)

Framtidens samarbete

Just nu befinner man sig i ett ovanligt fördelaktig position att skapa ett samarbete för framtiden. Förhållandevis goda relationer mellan kårerna, inga stora pågående konflikter och en samarbetsform som man är medveten om att det inte

Det är min bedömning att den i praktiken styrande principen för Kårsamverkans organisation är och hela tiden har varit "rättvisa mellan kårerna". Ett allt för stort fokus på att bevaka sin egen position har stått i vägen för att lyfta blicken och ta sig an en större uppgift.

Det råder inte ett motsatsförhållande mellan principerna "bäst studentrepresentation" och "rättvisa mellan kårerna", men skulle Kårsamverkan styras av principen "bäst studentrepresentation" skulle inte några garantier kunna ges för att "rättvisa mellan kårerna" uppnås i varje situation. På samma sätt som den nuvarande prioriteringen inte garanterar att hänsyn tas till "bäst studentrepresentation" i en given fråga.

Studiebevakning har i mångt och mycket inte utvecklats under de senaste decennierna. Man har inte lyckats dra nytta av teknikutvecklingen och har utmaningar med att fånga upp det engagemang som pyr i samhället och bland studenterna.

Jag anser att kårerna bör ta sikte på att skapa en så god samarbetsform och infrastruktur man kan för att bedriva modern, relevant och effektiv studiebevakning. Min bild är att det inte finns någon i Sverige som gör det här riktigt bra och att fokus bör vara att skapa den nya guldstandarden för studiebevakning.

Några frågor som samarbetet bör besvara:

- Hur säkerställer vi att den gemensamma rösten för hela universitet blir så stark och tydlig som möjligt?
- Hur drar vi nytta av de enskilda kårernas skilda perspektiv?
- Hur håller vi koll på studenternas synpunkter genom hela universitetsstrukturen? Från varje enskild student, kurs, institution, fakultet, vetenskapsområde upp till universitetet centralt.
- Hur klarar vi att hantera frågor som delar studentgrupper i andra dimensioner än studieinriktning, såsom kön, ålder,
- Hur gör vi det enkelt för en studentrepresentant att vara koordinerad med övriga studentrepresentanter?
- Hur tillsätter och utbildar vi Sveriges bästa studentrepresentanter?
- Hur hanterar vi all den information från studenter, möten, universitet, samhället i övrigt så att vi löpande blir bättre och bättre?

Hantera strukturomvandlingen

Det gamla paradigmet med "en stark kår" är på väg ut och håller som bäst på att ersättas av en ny form. Gör inte misstaget att missuppfatta all den verksamhet och resurser som byggts upp under det senaste århundradet som något som enkom är en fråga för Uppsala studentkår att hantera. Då riskerar man att kasta ut barnet med badvattnet. Frågor som om man ska ha en journalistisk tidning i någon form som bevakar livet vid universitetet från ett

studentperspektiv är bråttom att besvara. Tar man inte ett grepp om det så kommer det snart att vara för sent.

Engagemang

Liksom nationerna har studentkårerna skillnader i typer av engagemang att hantera.

Typ av engagemang	Incitament	Kommentar
Studentrepresentation	Vilja att förbättra utbildningen	En av studentkårernas stora utmaningar är att det är svårt att rekrytera studenter till studiebevakande uppdrag.
Ledning / social verksamhet	Bred motivmix	För vissa kårer finns det en utmaning att hålla samman de som är engagerade inom att bedriva verksamheten ur ett brett perspektiv med de som är engagerade inom framförallt arbetsmarknad
Arbetsmarknad	Snabbt få bra jobb	Verksamheter som är tätt förknippade med en stark arbetsmarknad är i regel de delar av studentkåren som det är lättast att rekrytera engagerade till. Drivkrafterna till att engagera sig i arbetsmarknadsverksamhet handlar många gånger om att öka chanserna att snabbt få en eftertraktad anställning efter avslutad utbildning.

Kårstatus

Många företrädare för organisationer som relativt nyligen fått kårstatus har stora utmaningar med att förankra denna status antingen internt, externt eller både och.

Relationen mellan kårer och nationer

En infekterad konflikt

Den osämja som funnits de senaste åren och är skälet till att utredningen genomförs handlar i grund och botten om en konflikt av existentiell karaktär. Vissa nationsföreträdare anser att de nya kårernas verksamhet utgör ett hot mot nationerna. De upplever att universitetet gynnar kårernas sociala verksamhet framför nationernas och samtidigt inte ställer

tillräckliga krav på kårernas huvudsakliga uppdrag inom studiebevakning. Hos vissa är missnöjet helt riktat mot universitetet medan andra också intar en kritisk position även gentemot kårerna. Det är inte helt ovanligt att den individuella förklaringen till konflikten är något svepande.

Konfliktnivån från kårernas perspektiv är betydligt lägre. I den mån företrädare är irriterade handlar den i huvudsak om att de upplever sig oskäligen bli anklagade av nationerna.

Konflikten har funnits i några år, vilket lett till att den har börjat gå i arv och därmed etablerat sig som en sanning inom vissa delar av studentlivet. Det finns en risk att konflikten internaliseras och blir starkare/mer personlig när den överlever ett generationsskifte i organisation. Det är angeläget att nu komma till rätta med situationen. Dels behöver den substans i konflikten som finns redas ut och dels behöver själva situationen deeskaleras.

Konkurrens

Det råder en konkurrens om studenternas tid och uppmärksamhet. Att kårerna bedriver studiesocial verksamhet i sig är en vanligt förekommande och en naturlig del i deras sätt att tillmötesgå behov av att umgås med sina studiekamrater samt i rekryteringssyfte.

“Att en sammanslutning som får ställning som studentkår bedriver studiesocial verksamhet och också på annat sätt främjar sina medlemmars studier bör vara ett naturligt komplement till verksamhetens huvudinriktning. Principiellt bör sammanslutningarna själva ha ett huvudansvar för att avgöra vilka verksamheter i detalj som faller inom dessa syften.”¹⁴

Konkurrens om engagemang

Att utreda i vilken utsträckning organisationerna konkurrera om engagemang är svårtundersökt.

Min bästa tes om läget är att:

- Effekten “engagemang föder engagemang” är mindre än den av minskat engagemang i samhället + ökad konkurrens om engagemang i staden.
Vilket skulle leda till att det sammantaget är svårare att hitta engagerade.
 - Den ökade konkurrensen skulle då vara negativ utifrån det begränsade perspektivet att hitta nya engagerade
 - Positiva effekter: krosspollenering av aktiva/kompetens

Många som är upprörda kring den ökade konkurrensen är det just i relation till de ekonomiska förutsättningarna som ges av universitetet. Kan man säkerställa att universitetet inte ekonomiskt stöder en aktör i det här konkurrensförhållandet, så är min uppfattning att konkurrensen som sådan inte utgör skäl för konflikt. Liknande konkurrens råder redan mellan nationer och gentemot externa aktörer.

¹⁴ prop. 2008/2009:154 Frihet och inflytande (s.30)

Orättvisa förutsättningar?

Ett skäl till slitningar är att flera nationer upplever att universitetet genom sitt agerande skapar orättvisa förutsättningar för kårer och nationer.

Ekonomiska förutsättningar

Den jämförelse som görs är universitetet på central nivå väljer att ge ca 5 miljoner kronor/år till kårerna för att bedriva sin verksamhet, samtidigt som nationerna genom Kuratorskonventet ges 400 000kr/år att fördela inom nationssfären.

Man kan argumentera för att den skillnaden i sig självt innebär skilda förutsättningar och därmed orättvisa förhållanden, men få ifrågasätter att stöd för att bedriva studiebevakning skulle utgöra något problem.

Den orättvisa som många oroar sig för handlar inte om att det ges i pengar i sig, utan snarare om risken för att dessa pengar understödjer den sociala verksamheten som nationerna konkurrerar med. Kan man säkerställa att så inte är fallet kommer sannolikt bilden av orättvisa inom kort att försvinna.

Det skilda förutsättningarna kan också exemplifieras med de skattelättnader som nationerna har.

“Skattelättnaderna för nationerna kan uppskattas till i storleksordningen 15 miljoner kronor.”¹⁵

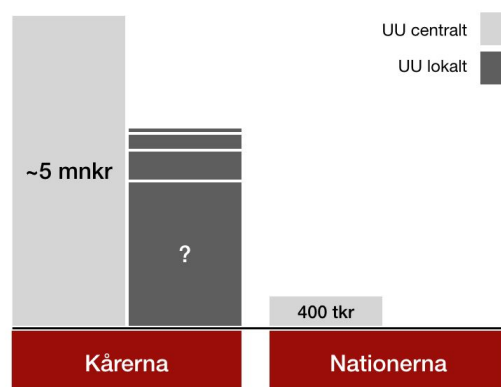
Kunskap och kännedom

Många företrädare för kårer och nationer uttrycker att de har en mycket begränsad insyn i den typen av organisation de inte företräder och att de personligen inte känner några företrädare för kår/nation.

En låg förståelse för varandras förutsättningar utgör en grund för missuppfattningar, och ger fotfäste för ryktesspridning. Risken att misstolka någon annans agerande som illvilligt minskar avsevärt ifall det finns en personlig relation.

I intervjuerna har det framkommit att väldigt stor andel av företrädare för såväl kårer som nationer har ett starkt intresse av lära känna representanter utanför sin egen gruppering. Med en stark vilja att mötas finns det goda förutsättningar för att få en stark närvaro ifall man väljer att öppna upp existerande former för umgänge och/eller etablera nya sådana, vilket har potential att minska risken för fortsatt konflikt mellan kår och nation påtagligt.

Stöd från UU till kårer och nationer
(utöver lagstadgat anslag)

¹⁵ prop. 2008/2009:154 Frihet och inflytande (s. 40)

Relationen beställare - leverantör

I de fall där det funnits tydliga konkreta problem mellan kårer/programföreningar och nationer så har dessa nästan uteslutande uppstått i samband med att någon typ av fest har arrangerats, där kår/programförening varit arrangör och hyrt in sig på en nation. Under eller i anslutning till festen har någon händelse föranlett en konflikt mellan organisationerna. De mest framträdande exemplen på problem har med skadegörelse och opassande beteenden att göra, även om andra exempel förekommer. I tabellen anges de vanligast förekommande angivna skälen till konflikt från respektive perspektiv.

Missnöje från kår/programförening	Missnöje från nation
<ul style="list-style-type: none">- Kvalitet på mat- För lite personal- Bristande service- Kommunikation	<ul style="list-style-type: none">- Skadegörelse- Berusningsnivå- Respektlöshet mot personal- Kommunikation

Problem som uppstått har som regel hanterats på ett sakligt sätt. Åtgärder har vidtagits och följts upp ordentligt. Det har under undersökning inte framkommit några tydliga uppgifter om konflikter som, efter att de uppdagats, inte hanterats ordentligt. Därmed inte sagt att frågorna blivit utagerade.

De nationsföreträdare som lyft fram dessa konflikter som ett problem i relationen mellan nationer och kårer idag, har många gånger grupperat en handfull incidenter som skett över förhållandevis lång tid, orsakade av personer från skilda kårer/programföreningar och som inträffat på olika nationer. Problemet beskrivs inte som att arrangerande organisation inte tagit händelserna på tillräckligt stort allvar och vidtagit nödvändiga åtgärder, utan istället att dessa incidenter alls inträffat.

Den enda tydliga gemensamma faktorn i dessa berättelser är att det är saker som skett när nationer haft uthyrningsverksamhet till andra studentorganisationer. Det framstår inte som övertygande att "uthyrningar till kårer" skulle vara rotorsaken till en stor mängd incidenter i på nationerna. Det verkar snarare vara urvalskriteriet för att ingå i den här gruppen av spridda berättelser.

Här bör dock poängteras att de berättelser som verkar ha etablerat sig bland en del nationsföreträdare tenderar att beskriva iögonfallande händelser där det är enkelt att uppfatta att någon betett sig illa i respektive fall. Att undertecknad av dessa berättelser inte vill dra långtgående slutsatser betyder inte heller att det inte finns återkommande problem av mindre spektakulär art som skulle utgöra en tydligare grund för att det finns problem med specifika programföreningar/kårer.

En specifik utmaning i sammanhanget handlar om att den organisatoriska ansvarsfördelningen inom respektive organisation vid en sådan tillställning ofta skiljer sig påtagligt. Inom nationen är ofta ansvarig person någon som arbetar antingen heltid med just uthyrningar eller åtminstone löpande har ett sådant ansvar. Där finns en naturlig vilja att

över tid göra saker bättre, minimera risker för att tidigare problem återkommer. Samtidigt är den/de som ansvarar för en fest hos en kår eller programförening ofta en del av det sammanhang som den specifika festen hör till, snarare än ansvarig för fester generellt. Det här skapar tydliga kommunikativa utmaningar.

Kombinationen återkommande incidenter, svaga relationer mellan ansvariga och en skarp separation av roller riskerar att skapa en distans mellan berörda organisationer. Det i sin tur är en viktig komponent i skapa långsiktiga konflikter.

För att komma åt det här problemet kommer man att behöva arbeta med alla tre delar.

Ett förebyggande arbete som syftar till att minska risken för incidenter, effekterna av incidenter och hanteringen av incidenter är viktigt. Det här är arbete som i många delar redan finns i fokus hos såväl kårer/programföreningar som hos nationer.

Att etablera starkare relationer mellan ansvariga individer har potential att underlätta dessa situationer påtagligt. Det kan i många fall vara svårt att åstadkomma i och med att ansvariga personer byts relativt ofta inom nationsvärlden och många gånger ännu oftare inom kår/programförening.

Det min bedömning att relationen "beställare - leverantör" i sig självt skapar en distans mellan de aktiva som inte av nödvändighet skulle behöva finnas där. Jag föreslår att man aktivt arbetar med att hitta former där dessa roller inte är lika uppdelade.

En vanlig sådan form är att den inhyrande organisationen tillhandahåller viss andel av personalen.

Mottagningar och inskrivningar

Att rekrytera nya studenter är avgörande för alla studentorganisationer, och ju tidigare de kan rekryteras desto bättre är det för organisationen. Det en fördel att vara den första organisation som en person engagerar sig i, eftersom att den nyengagerade har större möjligheter att planera in deltagande, åta sig uppdrag och på andra sätt hänge sig åt organisationen. Men det är också en fördel att komma in i en students liv eftersom att studietiden är begränsad, och för att hinna ha ett längre engagemang i en organisation så behöver det starta så tidigt som möjligt. Det här gör att mottagningen av nya studenter under de första veckorna på en ny termin är viktiga perioder för rekrytering till både kår och nation.

För de allra flesta programstudenter anordnar en programförening eller studentkår mottagningsverksamhet. Det är ett viktigt sammanhang att lära känna sina nya studiekamrater och hitta in i det nya livet vid universitetet. Mottagningsverksamheterna bedrivs ofta med ett uttalat stöd från universitetet och är mycket uppskattade av studenterna. Under mottagningarna får många nya studenter en stark kontakt med sin programförening/studentkår.

Ett led i att introducera de nya studenterna till studentlivet är ofta att mottagningarna visar upp nationerna genom att gemensamt delta i någon verksamhet, såsom att gå på någon klubb, pubbrunda, äta mat, gå på gask, ordna en egen tillställning på nation eller liknande.

Det här gör att nya programstudenter som regel exponeras till nationslivet under sin mottagning, men oftast i rollen som konsument.

Utöver att visa upp konsumentensida av nationslivet så hjälper de allra flesta mottagningar de nya studenterna att skriva in sig i nation. Det sker ofta genom att i gemensam trupp lotsa studenterna till nationerna för att skriva in sig på plats. Det här är ett tillfälle då delansvariga personer inom mottagningen får relativt stor påverkan på om och vilken nation studenterna skriver in sig på. Av det som framkommit i intervjuer med både kårer och nationer är bilden att mottagningarna spelar en stor roll för att säkerställa att en väldigt stor del av de nya programstudenterna skriver in sig i nation. Trots att det som regel finns en uttalad intention om att vara en neutral part i valet av nation, så förlitar sig många nya studenter på information från ansvariga inom mottagningarna i deras val av nation. Respektive ansvarig inom mottagningsverksamheten blir därför nyckelinformatörer om nationsvärlden, de olika nationerna och vad det innebär att vara medlemmar i var och en. Om den här personen inte råkar vara ovanligt insatt i nationerna så kommer personen i första hand kunna berätta om sin egen och kanske något om några av de största nationerna. Om flera personer inom mottagningen är med i samma nation kan det få stor påverkan över de nya studenternas val. Över några studentgenerationer kan en marginell övervikt åt någon nation få en påverkan som blir allt starkare och får stort inflytande över vilken nation hur studenter från en viss utbildning väljer.

Under intervjuer med nationsföreträdare framkommer det flera berättelser om hur olika mottagningar aktivt tagit med hela grupper av studenter för att skriva in alla i samma nation. I andra situationer har styrningen inte varit lika aktiv, men den ansvariga berättat i mycket positiva ordalag om sin egen nation och inte kunnat namnge mer än ett par andra nationer, utan någon ytterligare information om dem. Inte så märkligt utifrån den enskilda ansvarigas perspektiv, men problematiskt utifrån nationernas gemensamma perspektiv.

Det här utgör grund för en hel del frustration hos nationerna. Om studentkårerna är angelägna om att bygga upp eller bibehålla goda relationer med nationerna, så är det viktigt att aktivt verka för att inte styra de nya studenterna mot någon särskild nation. Samtidigt måste ansvaret för att säkerställa en god och välfungerande medlemsrekrytering för nationerna ligga hos nationerna själva. Det har framgått under utredningen att nationerna just nu bedriver ett aktivt arbete för att ta ett tydligare grepp om hur medlemsrekrytering och inskrivning under de tidiga veckorna på terminen ska fungera. Utan närmare insyn i vad det arbetet kommer att innebära så är det positivt att det pågår.

För några år sedan gjordes ett försök mellan kuratorskonventet och Uppsala teknolog- och naturvetarkår att samtliga nationer skulle kunna närvara vid mottagningsområdet. Det gick inte att ro iland då, men kan vara något att titta på igen eller inspireras av.

Inskrivningens roll skiljer sig åt påtagligt mellan nationerna. För vissa är inskrivningen huvudsakligen en administration av medlemskap, med tillhörande information om hur man tar sina första steg i nationen. För andra är inskrivningen ett av de allra viktigaste tillfällena att rekrytera nya engagerade. Generellt kan man säga att rollen förändras i takt med hur många nya medlemmar det är som ska skrivas in.

Relationen mellan Uppsala universitet och studentkårerna

Kårstatus

Hantering vid konkurrens

Vid de beslut som fattats om kårstatus sedan kår- och nationsobligatoriets avskaffande har den framträdande och ibland konfliktfyllda frågan handlat om vilken organisation som ska få kårstatus för de områden där flera ansökt om detta. Hur representation av studenterna ska bedömas i en konkurrenssituation har diskuterats på djupet, fattade beslut har överklagats och hanterats av Överklagandenämnden för högskola¹⁶. Av vad som framkommit i utredningen råder inte längre några oklarheter eller någon osämja i den frågan.

Huvudsaklighet

I högskolelagen framgår det att det huvudsakliga syftet med en studentkårs verksamhet är att bedriva studiebevakning.

“En studentkår ska ha som huvudsakligt syfte att bevaka och medverka i utvecklingen av utbildningen och förutsättningarna för studier vid högskolan.”¹⁷

Det framgår också att det är lärosätet som vid ansökan om kårstatus ska avgöra om huruvida den ansökan organisationen uppfyller bland annat detta krav.

“En högskola ska på ansökan besluta att en sammanslutning av studenter vid högskolan får ställning som studentkår för en viss tid, om sammanslutningen uppfyller de krav som ställs i 9-14 §§.”¹⁸

Av de diskussioner som förts under utredningen framkommer inte att det skulle finnas någon tydlig definition om hur en sådan bedömning av huvudsaklighet ska göras i praktiken. Vid de ansökningar om kårstatus som hittills har behandlats av universitetet sedan lagen trädde i kraft, har man konstaterat att samtliga krav uppfylls utan att närmare redogöra för hur den bedömning är genomförd. Det som framgått under utredningen är att man kontrollerat att syftet framgår i organisationens stadgar men inte utvärderat verksamheten närmare.

Att sätta upp en objektiv regel för hur huvudsaklighet ska bedömas är inte någon enkel uppgift, kanske är det inte alls genomförbart. Bedömningen kommer sannolikt - åtminstone i viss mån - att behöva vara subjektiv. Ett första steg skulle kunna vara att i

¹⁶ <https://www.onh.se/avgoranden/studentkarsarenden/studentkarsarenden/2013-06-14-beslut-2013-06-14-reg.nr-25-242-13.html>

¹⁷ Lag (2009:766). 9 §

¹⁸ Lag (2009:766). 8 §

ansökningsprocessen efterfråga en tydlig redogörelse för hur organisationen i praktiken uppfyller huvudsaklighetskravet och med detta som underlag göra en helhetsbedömning.

Att en sådan bedömning genomförs vore fördelaktigt ur flera perspektiv. Det understryker för den organisation som får kårstatus att det krävs att studiebevakning är organisationens huvudsakliga uppgift. Det redogör också för utomstående på vilka grunder studentkåren bedömts uppfylla de krav som lagen kräver. Specifikt i den diskussion som pågår i studentlivet idag så skulle en sådan bedömning i sig understryka det underliggande skälet till att respektive studentkår mottar ekonomisk ersättning för sin verksamhet.

Årlig rapportering

Den organisation som får status som studentkår medges lagstiftade rättigheter att företräda studenter inom universitetets organisation samt mottar ekonomiskt stöd som riksdagen fastställt. Därför tycks det också rimligt att det är fastställt att kåren årligen ska redovisa sin verksamhet och grunden för sin kårstatus till universitetet i sin roll som den beslutande myndigheten.

“[...] Studentkåren ska årligen till högskolan redovisa sin verksamhet och hur många studenter som är medlemmar. [...]”¹⁹

I författningskommentarerna framgår tydligt att ett av syftena med redovisning är just att kunna säkerställa att verksamheten och det statliga bidraget används i enlighet med organisationens syfte.

“Redovisningen till högskolan har, förutom betydelsen att ligga till grund för bedömningen av om sammanslutningen kan representera studenterna inom verksamhetsområdet, till syfte att högskolan ska kunna kontrollera att kårens verksamhet stämmer överens med det syfte som har angivits i stadgarna och att statliga bidrag används till avsedd verksamhet.”²⁰

Uppsala universitet tillskjuter ytterligare medel, utöver det statliga stödet. Såvitt jag förstått läget så är universitetet fritt att själva besluta om under vilka förbehåll dessa pengar utdelas. Universitetets avsikt med dessa pengar är som jag förstått det att täcka upp för skillnaden mellan riksdagens beslutade belopp och den förberedande utredningens förslag till till belopp. I så fall bör dessa pengar inte betraktas som ett annat stöd, med andra villkor än det statliga. Samma årliga redovisningsplikt bör omfatta även de pengar universitetet skjuter till.

I dagsläget sker ingen rapportering av verksamhet eller medlemstal, annat än vid ansökan om kårstatus. Universitetet efterfrågar det inte och studentkårerna rapporterar det inte. Rutiner och instruktioner för årlig rapportering bör omgående införas.

I uppföljning av redovisningen bör universitetet förvissa sig om att de medel staten och universitetet skjuter till används i enlighet med syftet och därmed möter den förväntan om huvudsakligt fokus på studentinflytande. Man bör dock avhålla sig från att bedöma hur

¹⁹ Lag (2009:766). 14 §

²⁰ prop 2008/09:154 Frihet och inflytande - kårobligatoriets avskaffande, s. 57

kårerna arbetar med sitt studentinflytande, eftersom att detta står den enskilda kåren fritt av själva avgöra.

Det här förhållningssättet är inte någon garanti för universitetet över tid inte använder redovisningen för att utöva ett inflytande över hur kårerna granskar universitetet. Några sådana garantier kommer dock inte att kunna ges oavsett modell för uppföljning. I varje läge där kårerna tar emot pengar av universitetet för att bedriva sin verksamhet finns en sådan risk. Även i dagsläget görs naturligtvis någon typ av utvärdering av det ekonomiska stödet till kårerna. Den stora skillnaden är att det inte är en uttalad process med kända parametrar och aktörer.

Ekonomisk relation

Universitetet centralt

Kår- och nationsobligatoriets avskaffande föregicks av enmansutredningen *Frihet för studenter - om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas*²¹ som genomfördes under 2007-2008. I den föreslår utredaren Erland Ringborg att "[...] ett belopp om minst 310 kronor per helårsstudent att utbetalas till studentkårerna som bidrag för studentmedverkan."

När obligatoriet väl avskaffas sätts det statliga bidraget till 95 kronor per helårsstudent. Universitetet väljer då att skjuta till mellanskillnaden upp till 310 kronor för att ge kårerna det stöd som utredningen kommit fram till.

I samband med att detta stöd införts har universitet generellt avstått från att hantera den typ av separata ansökningar om medel som varit förekommande innan obligatoriets avskaffande.

Universitetet lokalt

Studentkårerna har som regel en mycket stark relation till de lokala delar av universitetet där de är aktiva. Det har nämnts i intervjuer att relationen periodvis varit väl nära och att representanter ibland kan uppleva en mycket stark kollegialitet med universitetsföreträdare.

Det finns ekonomiska relationer mellan universitetet lokalt och studentkårerna i olika former. Dels handlar det om stöd för vissa av kårens verksamheter som universitetet lokalt tycker är och varit av stort intresse att de kan genomföras. Dels handlar det om direkta arbetsuppgifter som universitet vill/måste genomföra, som man avtalat om att studentkåren sköter och universitetet finansierar.

Det har varit svårt att få en tydligt överblick hur dessa relationer ser ut. Universitetet centralt har inte koll på vilka relationer som existerar på lokal nivå. För de enskilda kårerna är det inte heller en självklar dimension att dela upp ekonomi efter, i och med att olika sådana relationer kan vara rejält väsensskilda. Stöd till ett enskilt arrangemang kan i huvudsak redovisas i en projektbudget, finansiering av uppgifter kan betalas direkt i lön till den som utför dem medan andra stöd finns direkt verksamhetens centrala redovisning.

²¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2008/02/sou-200811/>

Det har framkommit exempel där universitetet lokalt stödjer programföreningar i sin verksamhet för att de ser att den är positiv för studenterna och att annan finansiering saknas. Huruvida sådant stöd funnits kvar efter att programföreningar beviljats kårstatus och fått andra ekonomiska förutsättningar har inte klarlagts i undersökningen. Finns sådana stöd kvar finns det anledning för båda parter att fundera över

Generellt kan det sägas vara en god idé för en kår att undvika att verksamhet är beroende av finansiering från en verksamhetsdel organisationen har i uppgift att bevaka. Både för egen del och i relation till andra organisationer så finns det en poäng för en studentkår att tydliggöra under vilka villkor man är beredd att söka eller ta emot ekonomiska resurser. Sådant förtydligande eller policy bör förutom universitetet också behandla relation till utomstående parter, såsom näringslivet.

Huvudverksamhet - biverksamhet

Om vi betraktar de uppdelningar av verksamheterna som kårerna i Uppsala själva använder sig av, så kan vi dela in den i tre huvudsakliga delar; **Studentinflytande**, **Arbetslivsanknytning** och **Social verksamhet**.

Med kårstatusen och de krav på huvudsaklighet som därmed ställs av högskolelagen kan vi betrakta Studentinflytande som huvudverksamhet och Arbetslivsanknytning och Social verksamhet som viktiga biverksamheter. Genom det som framkommit i intervjuer och i övergripande ekonomiska redovisningar så finns det förhållandevis goda marknadsmässiga förutsättningar att bedriva dessa biverksamheter. Samtidigt ser det av allt att döma ut att vara mycket svårt att bedriva god självfinansierande studiebevakning.

Biverksamheten kan mycket väl ekonomisk understödja huvudverksamheten, men det är angeläget att huvudverksamheten inte ger ekonomiskt stöd till någon biverksamhet.

Under utredningen har det inte framkommit någonting som tyder på att de pengar som kommer från universitetet går till annat än huvudverksamheten, varför det ur kårernas perspektiv inte borde vara något större problem med att begränsa användning till just denna.

Eftersom att den sociala verksamheten bedrivs - åtminstone i viss mån - i konkurrens med annan social verksamhet för studenter, vore det svårt att förklara varför universitetet skulle understödja sådan verksamhet ekonomiskt just för studentkårerna.

Det är min bedömning att det vore det rimligt att universitetet säkerställer att de medel som man bistår verksamheten med endast används till den huvudsakliga uppgiften studiebevakning.

Relationen mellan Uppsala universitet och nationerna

Ekonomisk relation

I anslutning till kår- och nationsobligatoriets avskaffande så bestämde sig Uppsala universitet att undvika att hantera enskilda ansökningar om ekonomiskt stöd till verksamheter i nationernas regi. Istället beslutade man att ingå ett avtal med kuratorskonventet om att skjuta till 400 000kr/år, som sedan Kuratorskonventet fick fördela mellan de olika aktiviteter som var i behov av stöd. Avsikten med förändringen var inte att påverka det totala beloppet, utan att undvika kostsam handläggning av ärenden som rör förhållandevis små belopp.

Pengarna ska användas till att "utveckla kultur- och idrottsverksamheter till fromma för universitetets studenter"²², får inte "stödja sådan verksamhet som inte följer god ton och gott uppförande eller kan anses vara diskriminerande alternativt uppmuntrar till överdriven alkoholkonsumtion" och ska redovisas skriftligt årligen. I avtalets bilaga anges ett antal verksamheter som ska prioriteras. Allt marknadsföringsmaterial för verksamhet som stöds av dessa pengar ska märkas med Uppsala universitet och godkännas av dess kommunikationsavdelning.

Utöver detta avtal finns inga kända ekonomiska relationer mellan nationerna och universitetet.

Marknadsföring av Uppsalas studentliv

Nationerna och universitetet lever i en symbiotisk relation där det ligger i bådars intresse att nationernas verksamhet fortsätter vara en faktor som lockar nya studenter till Uppsala.

Universitetet lyfter gärna fram nationerna för att marknadsföra studentlivet i Uppsala inför potentiella studenter.

Studentlivet är en av starkaste särskiljande associationerna som potentiella studenter har inför Uppsala universitet²³. Att kunna använda studentlivet i allmänhet och nationerna i synnerhet är en tydlig fördel för universitet i sitt rekryteringsarbete.

Samtidigt har denna marknadsföring tveklöst stor betydelse för att säkerställa att nya studenter upptäcker nationsvärlden.

²² UFV 2017/1940: Samarbetsavtal mellan Uppsala universitet och Uppsala studentnationers samarbetsorgan, Kuratorskonventet

²³ Ungdomsbarometerns presentation "Studier, Karriär & Framtid" för Sahlgrenska akademien 2012-01-18, http://www2.sahlgrenska.gu.se/files/2012-01/ungdomsbarometern_sahlgrenska_akademien.pdf

Vissa nationsföreträdare vill göra gällande att marknadsföringen skulle vara att betrakta som en tjänst som nationerna gör universitetet. Min bild är att det här är en uppenbart symbiotisk relation med stora fördelar för nationerna. Var rädda om den.

Kontaktytor mellan nation och universitet

Nationerna upplever att det finns alldeles för få kontaktytor mellan nationerna och universitetet. Inbjudan och deltagande i vissa middagar är traditionella inslag i relationen.

Förhållandevis nya sådana kontaktytor som inspektorsluncher och diplomeringsceremonin för avgående kuratorer och kårpresidialer har varit mycket välkomna och betydelsefulla från nationernas perspektiv.

Det är sannolikt i det vardagliga som man upplever att det finns ett för stor distans. Historiskt har universitetsledning ofta innefattat personer med hög uppdrag inom nationslivet, vilket har lett till ett naturligt band mellan nationerna och universitetet. I avsaknad av sådan överlappning finns det skäl att försöka etablera närmare sådan kontakt.

Framtiden för studentlivet i Uppsala

Självständighet

Det är angeläget att kårer och nationer känner starkt ägarskap för den situation vi befinner oss i och ser den stora potential som finns i att påverka det framtida studentlivet i Uppsala. Invänta inte andra aktörer. Förlita er inte på att universitet eller andra ska lösa de utmaningar som nu finns. Ta chansen att bygg ett starkt studentliv för morgondagen som klarar att i hög grad stå på egna ben.

Samarbetsområden

I arbetet med utredningen har det utkristalliserats ett antal områden där det borde finnas förutsättningar för närmare samarbete mellan kårer och nationer.

Område	Tankar
Mottagning av studenter	En tanke är att kårer och nationer gemensamt tar över den mottagning av nya studenter som idag arrangeras av Uppsala universitet. Här finns stor potential.
Utbildning av engagerade	Både kårer och nationer har ett behov av välfungerande styrning och ledarskap. En gemensam utbildning skulle ha goda effekter. <ul style="list-style-type: none">- En miljö att lära känna varandra personligen- Tillfälle att förstå varandras organisationer- Ökad kompetensnivå hos kuratel/presidier →<ul style="list-style-type: none">- höjd kvalitet på verksamhet- Ökat meritvärde av engagemang- Möjlighet för universitetet att bidra till studentlivet <p>En avgörande framgångsfaktor för en sådan här satsning är att den håller en mycket hög verkshöjd från start. Liknande idéer och program finns tillgängligt för vissa aktiva, och detta måste framstå som attraktivt.</p>
Samarbete kring evenemang	Hittar man nya former för att samarbete kring att arrangera sociala evenemang, finns goda möjligheter att också stärka relationerna mellan kårer och nationer.
Samordnade stödfunktioner	IT, webb, fastighetsdrift, revision och liknande funktioner inom alla organisationer som skulle kunna effektiviseras påtagligt för att få högre kvalitet till lägre kostnad.
Idrott	Det bedrivs mycket idrottsverksamhet med få utövare inom varje verksamhet i Uppsala. Här finns ett behov av att samordna och rationalisera.

Förslag till nästa steg i arbetet

Undersökningen som sådan och denna rapport är avsedd att genomlys de utmaningar som kårer och nationer har att förhålla sig till. Efter att detta avrapporteras är det angeläget att dessa organisationer på tydligt sätt tar ägarskap över frågorna. Förslaget från utredaren är att första steg tas genom en gemensam kår- och nationskonferens. Den bör organiseras gemensamt av en grupp med utsedda personer från kårer och nationer.

Under konferensen bör man diskutera igenom det som framkommit i undersökningen och själva bilda sig en tydlig uppfattning om hur man förhåller sig till det som framkommit och hur man ska ta sig an framtiden.

Tipslistor

Uppdraget för utredningen är inte att presentera lösningsförslag, men under arbetets gång och rapportförfattandet har ändå ett antal tips utmynnat. Ta dem som just tips.

Nationerna

- ❑ **Stärk och förtydliga den egna strategin**
De nationer som står inför utmaningar kommer att behöva förlita sig på sin egen förmåga att reformera sin verksamhet så att det blir långsiktigt hållbar.
- ❑ **Ta ägarskap över medlemsrekryteringen**
- ❑ **Ingångsuppdrag i projektform**
Gå igenom organisationen och se ifall det är möjligt att ombilda en del uppgifter på ingångsnivå till kortare överskådliga uppdrag i projektform.
- ❑ **Se över medlemsavgiften**
- ❑ **Tydligare förhållningssätt vid uthyrning till andra studentorganisationer**
För att minska konflikterna i samband uthyrningar bör man överväga någon typ av reglering som minskar den strikta uppdelningen beställare - leverantör. De aktörer som återkommande hyr nationerna för fester bör få aktivt delta i hela beredningsarbetet av ärendet.
- ❑ **Utvärdera kuratorskonventets marknadsföringspolicy**
Det finns en självpåtagen begränsning i hur nationerna för marknadsföra sig i Uppsala idag. Den uppstod under en tid då i princip ingen annan konkurrens fanns än de övriga nationerna. Det kan vara sunt att utvärdera ifall den fortfarande fyller sin funktion.
- ❑ **Förtydliga varför det är viktigt att alla 13 nationer finns kvar**
Det är och kommer att vara allt viktigare att kunna ge ett tydligt och väl förankrat svar på den frågan inför varandra och inför externa parter.

Kårerna

- ❑ **Ny gemensam struktur för studentinflytande**
Sätt en stark modell för studentinflytande vid hela universitetet
Börja nu, tänk stort, skynda långsamt
- ❑ **Principbeslut kring ekonomiska relationer**
Fatta tydliga principbeslut om under vilka förutsättningar man beredd att ta emot ekonomiskt stöd/ersättning av universitetet och utomstående aktörer.

- ❑ **Utvärdera den verksamhet som funnits inom Uppsala studentkår**
Låt inte ut all gemensamt uppbyggd verksamhet gå om intet ifall Uppsala studentkår som organisation inte längre har möjlighet att bedriva den. Tiden är inne för att ta ett gemensamt grepp om sådant som en studenttidning vid universitetet.
- ❑ **Tydligare huvudsaklighet i verksamheten**
Högskolelagen är tydlig med att det krävs av den organisation som vill ha kårstatus att den huvudsakliga verksamheten är studiebevakning. Viktigt att kårerna både inom sin egen organisation och utåt är tydliga med detta.

Kår och nation

- ❑ **Alumner från 80- och 90-tal**
Sök alumner som hade uppdrag inom organisationen under 80- och 90-tal. I gruppen finns potentiellt viktiga personer att återknyta till verksamheten. I bästa fall har de skaffat gott om reell erfarenhet från arbetslivet, barnen har nyligen flyttat hemifrån och de har mer tid över för engagemang. Skulle kunna bidra i en styrelse, i en alumnverksamhet, som mentor, rådgivare, donator eller på andra sätt.
- ❑ **Engagemangsbuffer i organisationen**
Se över organisationen och försök att se till att inte alla engagerade gör precis så mycket som de mäktar med och att inte alla uppdrag är så omfattande som möjligt. Förutom att det är viktigt för ett hållbart engagemang så är det också avgörande att det finns handlingsutrymme för att hantera plötsliga förändringar och tid för att hinna vara kreativ, proaktiv och ta ny initiativ. Om situationen är väldigt ansträngd kan det vara aktuellt att minska på någon verksamhet för att komma i fas.
- ❑ **Gemensamma sociala aktiviteter**
Arrangera några gemensamma sociala aktiviteter för kår- och nationsföreträdare.
- ❑ **PRAO-plats**
En intressant tanke som framkom under ett fokusgruppsamtal är tanken på att kunna testa på ett uppdrag inom en annan organisation.
- ❑ **Uppsalaklassiker**
En idé som dök upp i en fokusgrupp. Samla ihop ett antal "aktiviteter" som utgör en Uppsalaklassiker. Den som genomför samtliga belönas. Kanske medalj.
- ❑ **Fortsatt samtal om framtidens Uppsala**
En del av konferens är att etablera en form för löpande att strategiska diskussioner om hur studentuppsala ska fortsätta utvecklas.

Uppsala universitet

Hantering av kårstatus och anslag

Ta fram en ny rutin för hur bedömningen görs av huvudsakligt syfte hos den söker status som studentkår. Specificera hur anslaget kan användas. Upprätta en rutin och instruktion för årlig rapportering av verksamhet och medlemsantal.

Chefs-, ledarskap- och/eller styrelseutbildning för kår- och nationsföreträdare

- Kan det arrangeras som en uppdragsutbildning?
- Praktisk tillämpbar
Det är nödvändigt att utbildningen bidrar med omedelbart tillämpbara kunskaper för att faktiskt bidra till höja kvaliteten på verksamheten.
- Hög verkshöjd
Det är viktigt att kursen håller en sådan kvalité att kommer
- Profilerade gästföreläsare
- Certifikat

Utökat engagemang i relation till nationerna

Arbeta aktivt för att stärka relationerna med nationsföreträdare och universitetsledning.

Genomföra en studie av engagemangets värde bland näringsliv och alumner

Undersök möjlighet att heltidsengagemang ska ge rätt till studieuppehåll

Det finns idag ingen rättighet att beviljas studieuppehåll för engagemang,

Appendix A - Deltagande i möten

När	Var	Vad
2019-02-19	Segerstedt	Studentsamverkan Presenterade planeringen av utredningen för representanter för kårerna och kuratorskonventet.
2019-02-21	Segerstedt	Referensgruppsmöte Fokus på övergripande frågor och förberedelser inför intervjuer.
2019-02-27	Kalmar nation	KK-möte Presenterade utredningen för kuratorerna vid alla nationer.
2019-03-04	Norrlands nation	Lunch med 2Q:ar Pratade om vilken typ av jämförbara ekonomiska data som vore rimligt att skicka förfrågan om.
2019-03-07	Segerstedt	Referensgruppsmöte Genomgång av intervjuarbete och analyser samt förberedelser inför fokusgrupper
2019-03-13	Uppsala studentkår	Kuratorskonventets arbetsnämnd Presentation av arbetet och diskussion kring resultat och analys.
2019-03-18	Segerstedt	Rektors ledningsråd Kort sammanfattning av arbetet och de övergripande resultaten
2019-03-21	Segerstedt	Fokusgrupp Grön Fördjupad diskussion om engagemang, visioner och målsättningar för Uppsalas studentlivet samt konkreta idéer kring en mottagningsdag för nya studenter.
2019-03-22	Segerstedt	Fokusgrupp Röd Fördjupad diskussion om engagemang, visioner och målsättningar för Uppsalas studentlivet samt konkreta idéer kring djupare samverkan mellan kår och nation vid evenemang.
2019-03-25	Carolina Rediviva	Referensgruppsmöte Uppföljning av fokusgruppsarbetet, diskussion om analyser och slutsatser för utredningen.
2019-03-26	Uppsala studentkår	Kårsamverkan Djupare diskussion om de delar av utredningen som specifikt berör samarbetet mellan studentkårerna.
2019-03-27	Gotlands nation	Skattmästarkonventet Presentation av utredningen för nationernas skattmästare.

Appendix B. Medlemsutveckling på nationsnivå

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Stockholms</i>	4 084	4 294	3 889	4 129	4 691	5 029	5 281	5 438	5 701	6 010
<i>Uplands</i>	1 687	1 683	1 525	1 441	1 476	1 506	1 565	1 702	1 876	1 927
<i>Gästrik-Hälsinge</i>	1 591	1 747	1 759	1 739	1 767	1 801	1 722	1 639	1 620	1 659
<i>Östgöta</i>	2 368	2 361	2 368	2 363	2 190	2 214	2 212	2 102	2 072	2 214
<i>Västgöta</i>	893	946	954	1 140	1 101	1 117	1 036	992	957	933
<i>Södermanlands-Nerikes</i>	2 924	3 022	3 014	3 180	3 300	3 572	4 052	4 435	4 651	4 975
<i>Västmanlands-Dala</i>	4 258	4 838	5 030	4 946	5 216	5 345	5 346	5 412	5 349	5 318
<i>Smålands</i>	988	1 016	770	1 177	1 309	1 317	1 317	1 379	1 345	1 350
<i>Göteborgs</i>	400	400	375	372	388	367	408	398	362	381
<i>Kalmar</i>	1 379	1 312	1 311	1 296	1 482	1 470	1 422	1 390	1 292	1 253
<i>Värmlands</i>	2 138	2 372	2 483	2 429	2 610	2 523	2 579	2 403	2 425	2 366
<i>Norrlands</i>	7 076	7 607	7 769	7 829	7 863	7 950	7 974	7 996	7 962	8 212
<i>Gotlands</i>	471	416	468	455	446	491	482	508	562	586

Uppgifterna är tagna ur det gemensamma medlemsregistret Melos. Siffrorna för respektive år motsvarar antalet individer som betalt någon medlemsavgift till nationen under innevarande års vårtermin.